Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл. 1923 шера дена ◆ ШОАТТА, 6 АПРЕЛЬ, 1985 ШУ. ◆ № 41 (7076). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро аргІанарча заседане чІоагІдир Дуьнен халкъашта юкъерча къахьегамхой шейна 1 Майна дола КПСС Центральни Комитета тІахьехамаш.

Заседане хьежар КПСС XXVII съезда кийчо яр доаржадарца, вай экономика эффективность лакхъярца, Іилманен техникацеи карагІдийнараш производствана юкъедоаладарца, дисциплина чІоагІъярца, общества вахарера социализмана хийра дола хІамаш дІадахарца дувзаденна долча массехк дешага.

Центральни а моттигашкарча а органашка ухаш йола къахьегамхой дуккха предложенеш теркал а еш, Политбюро масса оагІора дийцар пьянствацеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабарах дола дош.

Из йирча гІулакх дІадаккхар боккха политически лоархІам болча социальни декхара хьисапе а лерхІаш, КПСС ЦК могайир пьянствацареи алкоголизмацареи къовсам чІоагІбара, уж общества вахарера дІадахара тІадерзадаьча доккхийча, социально - политически, экономически, административни, медицински, кхыдолча гІулакхий комплекс. Къаьстта кертагІдаьккхар, пьянствацарча къовсамца дувзаденна гІулакхаш цхьадарашта тІехьа шоллагІдараш доахаш чакхдаханза, из хІама дара пачхаьалкхени боахамийи органий, партийнии общественнии организацей низаш вІашагІтоханза а даим царна координаци янза а яргйоацаш хилар, антиалкогольни пропаганда шерра йоаржае езаш хилар.

Могаьй пьянствацарча къовсама даькъера законодательство эргадаьккха тоадарах йола предложенеши цу гІулакха СССР Министрий Совето, министерствашa, ведомстваша, бокъонаш лораеш йолча органаша чакхдоахаргдолча гІулакхий система.

Политбюро ладийгІар КПСС делегаце Венгерски социалистически болхлой парте XIII съезда балха юкъе лаьцача даькъах болча новкъоста Г. В. Романова хоамага. Могабаьб делегаце баь болхи венгерски кулгалхошца цун хиннача къамаьлий итогаши. Белгалдаьккхад, социализма позицеш Венгре дІахо чІоагІъяра тІаерзаяь йолча съезда решенеша КПСС-и ВСКП-и, Советски Союза а Венгерски Халкъа Республикана а юкъера вошал тІехьара доттагІали масса оагІора цхьана леладу гІулакхаши дегІадоаладара, машари халкъий кхерамзлеи бахьан цар лоаттабеча къовсамера социалистически доттагІлен мехкий цхьоагІо чІоагІъяра новкъостал дергхиларах шоаш тешаш хилар.

Хьежар новкъостий В. И. Воротниковеи В. В. Щербицкеи СССР Лакхехьарча Совето хьийха Советски Союзе венача ФРГ бундесрата президентаца, Баден - Вюртемберг оалача лаьттан премьер-министрца Л. Шпэтоца хиннача къамаьлий итогашка. Цу дешага хьожаш белгалдаьккхар, цар хьаштий бе боаггІача тайпара лоархІам беш хилча, вай мехкий кІезига таронаш цахилар СССР-и ФРГ-и юкъерча Московски договора кІийлен тІа вІаши юкъе леладу шинна а оагІонна пайдана дола гІулакхаш дегІадоаладе.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийцад парте экономически социальни политика чакхъяккхара, вошал долча социалистически мехкашца цхьана леладу гІулакхаш чІоагІдара массане юкъара машари планета тІарча халкъий кхерамзлен Іалашъяра хьакъехьара дешаш.

БІАЬСТАН ДЕНО ШЕРА КХОАБ

Дика дІадоладаьд кхашкара балхаш «Назрановский» совхоза Наьсар - Кертерча Джамбуриев Башира кулгалдеча отделене. Деррига шоай низаш тІадерзадаьд цун болхлоша сихеи дикеи коартолаш дІайийна яхара.

ХІанз дІаювш латт Мержоев Сулеймана кулгалдеча звенос хьалкхеергъяраш. ДІайийнай 20 гектар. Кхы тІа 30 гектар дІае езаш ба болхлой. Цар дош деннад 8 апреле уж дІайийна яха. Шийгара масал гойташ болх бу Сулеймана ше а цунца цхьана къахьегача Оздоев Хьамзата а.

СУРТА ТІА: звеньевой Мержоев Сулейман.

И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС обкоме

Селхан КПСС обкома заседаней зале республикерча толашагІболча хьажкІаш лелаеращца вІашагІкхийтар парте областной комитета бюро членаш. Укхаза бар парте райкомий секретараш, райисполкомий председателаш, министерствайи ведомствайи кулгалхой, районни агропромышленни объединеней председателаш, кхыбараш.

ВІашагІкхетар хьа а деллаш, гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Зале хиннараша теркам тІабахийта ладийгІар Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза звеньевойс нов. Кодзоева, Грозненски района «Атагинский» совхоза звеньевойс, Социалистически Къахьегама Турпала нов. Гайтамирова, Сунженски района XX партсъезда цІерагІча колхоза бригадира нов. Чеботарева, Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза мехотряда начальника нов. Захаева, Шелковской района Ленина цІерагІча колхоза звеньевойс нов. Ушакова, Урус-Мартановски РАПО председатела нов. Мусаева, Шалински райисполкома председатела нов. Багашева, Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза звеньевойс нов. Элькиева даьча къамаьлашка.

(ВІашагІкхетарах йола материал газета аргІанарча номер тІа араяргья).

Яхьа дневник

* * *

КПСС XXVII съезда, Коталон 40 шу дизара, Стахановски болама 50 шу дизара баха ма боаггІара накъабахара яхье баьннача «Грозэнерго» управлене шоллагІа йолча теплоэлектроцентрала болхлоша дика толамаш доах укх шера.

Квартальни планал совгІа цар потребителашка дІакхачийтай 12 эзар гигакалорий йовхала энерги.

Чурча резерваех боаггІача тайпара пайда ийбарах цу юкъа кходе вІаштІехьдаьннад цхьа эзари йитта тонн условни доагор.

Уж толамаш доахача шоашкара кхычарна масал телаш хиларца белгала ба турбинни машинисташ М. Толстоя, А. Сусоев, Т. Торосова, слесараш В. Каюшников, Х. Хамидов, мастераш В. Сомов, М. Комаров.

* * *

Укх шера хургйолча КПСС XXVII съезда, Коталон 40 шу дизара, стахановски болама 50 шу дизара дикача къахьегама толамашца накъабахара шоай деррига низаш оарцагІдаьхад «Кавказэнергомонтаж» специализированни управленена чуйоагІача Грозненски участка коллективо.

Иштта дика къахьегар бахьан долаш хьалхарча квартала план 27 марта кхоачашъярах рапорт делар цо. Дуккхача боараме балхаш дир «Грозэнерго» управленен Чир-Юртарча фосфорни тухий заводеи.

Планал совгІа 3 эзар сома маьха балхаш де лерхІ участка коллективо ер бутт чакхбалалехьа.

Уж толамаш доахача яьржача социалистически яхье дикагІа хьокхамаш долаш хиларца белгала ба болхлой В. Скороход, В. Евсеев, Г. Кулакова, А. Гаджиев, Н. Дрыгина. Шоай дийнахьара нормаш 110 — 120 процент кхоачашъю царех хІаране.

С. ХАЧАТУРОВ.

СИХДАЬД ГОТА БАЛХАШ

РЕПОРТАЖ

Шаьлара Ведана боданикъ. Цун аьтта оагІорахьарча кхай тІа балхаш деш ши агрегат йоалл. «Джалка» яхача совхоза кхоалагІча бригада я уж. Укхаза ва «техничка» яхача машинаца вена цун кулгалхо Умаров Іали а.

— БІаьсти гайна яр мишта Іаьткъар шун балха? — хаьттача:

— Лоадамболаш зе данзар. Техника тоаяь, ма эшша минеральни удобренеш, гербицидаш, фу Іалашдаь, кхыбола кхоачам баь моллагІча хана кхашка арадовла кийча дар тхо. Трактор дІаяха йиш йолаш лаьтта кІезиг-дукха докъалушше, болх дІабола а баь, дийнахьа а бус а къахьегаш, ши ди мара ца доадеш макхаш даьха 1200 гектара тІара тІоадал чусоцайир механизатораша. Хьалха пхи-ялх ди доалора цу гІулакха. Укх шера иштта овсаре болх бе безам хулийт наьха коллективни подряд юкъейоалаяро, — аьлар Умарова.

— Фу деш да шо хІанз укх кхай тІа?

— Мошача доакъара горохаца кен дІабувш да. Цу культураша 150 гектар лаьтта дІалоацаргда тха бригаде укх шера.

ТІехьашка гІоттабаьча дема йІаьхха лар а юташ кадай дел кха дІадувш йоахка агрегаташ.

— Хьадер тешаме дой механизатораша? Ма сиха лелаю цар шоай тракторaш,— аьлча:

— Сиха лел аьнка хете а, хьадечун динала хадданза йоакхо ю хІанз укхаза боахкача механизатораша вежараша АлиевгІар Заруде, Хизира, сеялкаш тІа латтача Мусаева ХІажара, Абубакаров Іале. Кхыча тайпара хила йиш а яц. ХІаране дика кхетацу тІеххьара шийна хьахургдар цо даьчох тийша долга. Норма 14,5 гектар йолаш дийнахьа юкъера лаьрхІача 20 гектар дІаюв цар. Ер кха кхоана дІалийна баргба уж. ТІаккха шекара свеклаш дІае йолаергья, — жоп делар Умарова.

Шекара свеклаш ши бІаь гектара тІа кхее лерхІ цу бригаде укх шера. ХІанзалца уж планага хьежжа чуэца вІаштІехьа ца доалаш хьаенай из. Цун керттера бахьан — дІайийначул тІехьагІа царна лерттІа доал де дай хинна ца хилар. Цудухьа оасаро дІайикъе во хьувкъар шекара свеклаш. Из хІама ца нийсдалийтара йоакхо яьй. Царех цхьа гектар йисаяц укх шера лаьрхІа договор а оттадаь лелаяра нахага дІа ца луш. Цул совгІа, оасар тІа ца далийтара, хьалха гербицидаш а тохаш, индустриальни технологех дІаювргйолаш я уж укх бІаьсти.

— План 215 центнер йолаш, хІара гектара тІара 300 центнер шекара свеклаш чуэца дош деннад тха къахьегамхоша. ЛаьрхІар чакхдаккхара керда таронаш лелахаш низ дІакхоачар деш а ба. Агрегат кІезиг - дукха оагІора яьлча гербицидаш агротехнико дІа ма дехха кІоарга ца ювшаш моттигаш нийслу. Цудухьа цигара хьувкъам а кІезигагІа хул. Из гІалат ца далийтара, тІоадал чусоцаеш макхаш дахарах кхоачам а ца беш, шекара свеклаш дІаювргйола лаьтта нийсдара кхы цІаьхха а макхаш доахаш боахк механизатораш Шахмурзаев Асланбек, Дудаев Ахьмад. Иштта болх бергба хьажкІаш дІаелехьа а, — йоах Умарова.

ХьажкІаш йиъ бІаь гектара тІа ялатийна а ювш, ялх бІаь гектара тІа дІаювргья укх шера цу бригаде. Уж балхаш дІадоладе деррига а кийча да. ХІаьта план 30 центнер йолаш, хІара гектара тІара 35 центнер чуя декхар тІаийцад бригадо.

Делкъа ха хьатІакхоачаш укхаза болх беча наха бІайха кхача а бахьаш вера бригада агроном Мусаев Іусам. Механизатораша хІама юача юкъа кха дІа мишта дув хьожаш ши бІаь метр гаргга никъ бир бригадирои агрономои. Баьча балха раьза хилар шаккхе а.

— «Техничка» новкъостал эшаш гІулакх нийслой? — хаьттача:

— БІарг ма хилба, — аьнна жоп делар Умарова.— Кхашкара балхаш дІадоладича денз трактор е тІехьаювза инвентарь еха моттиг хиннаяц. Цхьабакъда, ехача сиха тоае йиш йолаш хьалаш-м да тха. «Техничка» тІа сварочни агрегат, тайп-тайпара запасной оатхалаш я.

Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара толаме накъабахар духьа юртбоахаме еррига культураш 25 апреле дІайийна яха дош денна, къахьегаш я бригада.

М. ХАМАТХАНОВ.

КЪАХЬЕГАМЦА ЖОП ЛУРГДА

1984 шера хьайбай продукци йоаккхилгеи йохкилгеи алсамдаккхара тІехьа лоаттаяьча Ерригроссийски социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхІа Нохч-ГІалгІай АССР-а еннай Российски Федераце Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела ЦІе байракх.

Самардийнахьа КПСС Нохч - ГІалгІай обкома политически сердалои ЦІагІа торжественни собрани хилар. Цига вІашагІкхийттабар республика хьайбай боахаме хьалхалаттараш, колхозий, совхозий, юрта районий, юртбоахама ведомствай кулгалхой, партийни, советски органий викалаш.

Собрани хьайийллар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Къамаьл ле дош лу РСФСР сомабаьцадаарий боахама министра заместитела М. А. Чаплина. Цо аьлар, пачхьалкхенга юрта боахама продукци тІа-тІа дуккхагІа йоаккхаш а йохкаш а хилар из КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленумо чІоагІъяь, тІаккха парте XXVI съездои Кхачан программа тІаийцача КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумои бакъъльи дІахо дегІайоалаяьи йола аграрни политика вай мехка леррагІа чакхйоаккхаш хиларах хьахиннар да. Из да юрта боахаме болх беш мел болча шун къахьегамхоша, боахамий специалисташа, кулгалхоша, партийни, советски органаша тІагІерттa а шоай хьинар кхо ца деш а мул баккхарах хьахиннар. Из аьттув баргбацар шерагара шерага пачхаьалкхено юрта боахама материально-технически база чІоагІъяра, юрташка бахача наьха хьалтаро айяра йоакхо еш ецаре. Цудухьа мехка юрта боахам даим дегІаухаш хьабоагІа. Цунна ший дакъа юкъехкухь Нохч - ГІалгІайчен колхозашеи совхозашеи. Алхха хьайбай продукцех аьлча, дулх дохкара дІадахача шерара план 100,2, шура — 100,8, фуаши тхаи — 107 процент кхоачашъяьй.

М. А. Чаплина цІераш йоах республикерча фермай хьалхалаттача къахьегамхой. Царех ба Шелковской районера «Красный пахарь» колхозера доаркаш С. Арунова, А. Мустахаева, «Коминтерн» колхозера А. Ансарова, А. Тахищева, жа Іуй Наурски районера Ленина цІерагІча колхозера Э. Хамидов, «Россия» колхозера А. Исаев Шелковской района «Червленский» колхозера С. Джанаев. Грозненски района «Куларинский» совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферма коллективо хІара Іаттагара 3324 килограмм шура яьккхай, иштта лакха да дуккхача кхычар хьокхамаш а.

Ший къамаьл чакхдоалаш цо цІаьхха а дег тІара ловца баьккхар республика юрта боахама къахьегамхой толам даькъала бувцаш, цар дІахорча хана кхы а йоккхагІа йола коталонаш яхар ловш.

ТІаккха зале багІачар чІоаггІа тІоараш тохаш М. А. Чаплина РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦІе байракх дІалу Нохч-ГІалгІай АССР викалашка.

Цул тІехьагІа къамаьл ду республика Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела, НГІАССР агропромышленни объединене совета председатела С. Н. Кожуховске.

— КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленуме цІаьхха а белгалдаьккхад производствана интенсификаци елга керттера гІулакх хилар. Цу наькъагІа болх беш къаьстта йоакхо ю къахьегама овсарле лакхъяр, продукци дукхагІа а дикагІа а яккхар, кхомбара режим чІоагІъяр, коллективни подряд юкъейоалаяр, социалистически яхь йоаржаяр, дисциплина чІоагІъяр санна йолча факторий.

Цу даькъе хам бе мегаргбола хІамаш карагІдаьнна къаьст-къаьста хьалхалаттараш хийна ца Іеш, бІарчча коллективаш, районаш йолаш я. Соахка дикагІдола хьокхамаш даьхад Ачхой-Мартановски, Надтеречни, Шелковской, Урус-Мартановски районий, «Гвардейский», «Каргалинский», «Назрановский» совхозий, «Шелковской» племзавода, Сунженски района XX партсъезда, Веденски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза, Ермоловски коа тІара оалхазараш леладеча фабрика хьайбаш леладераша.

Хьалхашка латтача декхараша, дІаьхачеи халачеи Іано дІадех хьинар шолхадаьккха къахьегаш пятилетка тІеххьара шу чакхдоаккхилга, 1985 шера дика лард йоллилга.

Ший къамаьл чакхдоалаш нов. Кожуховске республика берригача юрта боахама къахьегамхой цІерагІа баркал аьлар парте Центральни Комитета, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС-а шоай къахьегама лакха мах барах, царна тешам белар дІахо йодача хана кхы а чІоагІагІа производства таронаш хьагуча а йоахаш юрта боахама продукци дукхагІеи дикагІеи яккхара, мехка Кхачан программа кхоачашъеча доагІа дакъа юкъедахьара тІагІерттa къахьегархиларах.

Къамаьл деш ва парте Шалински райкома хьалхара секретарь Н. И. Айдинов. Цо дийцар шоай колхозий, совхозий фермай къахьегамхоша, партийни, советски организацеша продукци алсамъяккхара тІалеста беча организаторски, политически балхах. 1983 шераца нийсдича дІадахача шера дулх дохкилга 22 процент, шура 10 процент тІаккхийттад, хІара Іаттагара яьккха шура 325 килограмм тІех хилар. Хьайбай Іул доккхагІа хиннад, цар продуктивность лакхъеннай. Аьттув болаш дІадоладаьд карара шу а. Коталон 40 шу дизара, хургйолча парте XXVII съезда баха ма боаггІара накъабахара района берригача къахьегамхошца цхьана шерра кийчо еш болча хьайбаш леладераша 15 марта рапорт деннад квартальни задани шоаш кхоачашъярах.

Цунца цхьана оратора теркам тІаззар дийза дисарашта, хІанз а пайда эцанза йолча йоккхийча резервашта. Тайп-тайпарча боахамий, фермай, къаьст-къаьстача къахьегамхой хьокхамаш чІоагІа эргаш да. массанахьа а е йоагІа йоакхо йиц доакъара база чІоагІъяра, лерттІа болх беш яц зооветеринарни службаш, цхьайолча фермашка лоха я къахьегама дисциплина, эшар деш дац социалистически доалахье лораяра. ДІахорча хана цу лоархІамеча резерваех ма могга дикагІа пайда эцара коллективаш оарцагІъяхара шоаш керттера терко тІаухийтаргья, аьлар цо.

Надтеречни района «Гвардейский» совхоза воккхагІволча скотника Х. И. Насуханова дийцар шоаш толашагІйолча технологех, балха опытах пайда а эцаш пачхьалкхенга дохка хьайбаш дерстаи оидалыннеи хулийтилга Іалашдара дечох. Фермашка шерра юкъейоалаяьй бригадни подряд, хьайбашта доагІа гІулакх лоаттаду. Тха бригадерча наха Іуьал лоаттадеча хІара хьайбана юкъера лаьрхІача дийнахьеи буси 900—950 грамм дулх тІаккхет. Доакъар кхомбеш дІаухийт, продукцега дІадодар лохду.

Трибуна тІа я Наурски района «Красное Знамя» колхоза доярка, РСФСР Лакхехьарча Совета депутат Г. С. Крючкова. Партеи пачхьалкхенои вай къахьегама иштта лакха мах баро, халданза йоакхо яро вай кхы а овсарегІа къахьега декхарийла ду. Из кхета а деш низкъала Іа лайнача тха ферма коллективо шийна доккхий социалистически декхараш тІаийцад — хІара Іаттагара 3200 килограмм шура йоаккхаргья, бІаь Іаттa тІехьа 95 Іаса хьалкхедерга, аьнна. ХІаьта аз лаьрхІад сай юкъера хьокхам 3500 килограммага дІакхоачабе. Дош гІулакхаца кхоачашдир духьа болх тоабара йола ший таронаш хьагучайоахаш, уж балха юкъекхувлаш тІатеІІа къахьегаш я ферма а боахама а коллектив.

— Тахан деза совгІат даларца республика фермай къахьегамхой санна дегаш гІоздаьнна ба тха совхоза хьайбаш леладераш а, — аьлар «Назрановский» совхоза бригадира А. Лолохоева.— Цо вайгара дІадех кхы а дикагІа къахьегалга. Карарча пятилетке хьайбай боахам сихъяьча программагІа дегІабоалабеш хиннаб. Цох беркат а даьлар. 1981 шерарчул 500 килограмм дукхагІа йоаккх хІанз боахаме хІара Іаттагара шура, бІаь Іаттаца 15 Іаса тІех хьалкхеду. Цу гІулакхо аьттув балийтаб пачхаьалкхенга хьайбай продукци йохкара заданеш толаме кхоачашъе. Алхха чакхъяьнача квартагІа дІаеннай планал совгІа 60 тонн шура, 137 тонн дулх.

Тха къахьегамхой дагара да КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленуме дІахо чІоагІъе еза дисциплинеи порядоки, яха дешаш. Цудухьа оаха низ дІа мел кхоачар дергда тІадиллача гІулакхацара тхоай бехктокхам кхы а лакхбара.

Собране балха юкъе дакъа лоацаш вар парте обкома хьалхара секретарь В. К. Фотеев, шоллагІа секретарь Д. Г. Завгаев, секретараш В. И. Дмитриенко, Е. В. Тумсоев, З. А. Яндиева.

СУРТАШ ТІА: ЦІеча байракха уллув латт, аьрдехьа хьалхашка, РСФСР сомабаьцадаарий боахама министра заместитель М. А. Чаплин, республике цІи хеза хьайбаш леладераш: доярка РСФСР Лакхехьарча Совета депутат Крючкова Галина, Социалистически Къахьегама Турпал жа Іу Хамидов Эльмарза, совгІат дІаденнача зале багІараш.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Кхоана—геолога Ди

ЦІЕЙНА НАКЪАДОАГІАШ

Хетаргахьа, бахьан доацаш дац тха профессиональни цІей — геолога ди вай мехка бІаьсти, керда полевой сезон йолалуча хана белгалдоаккхаш хилар. Геттара кІезига ха мара йисаяц геологий отрядаш юха наькъа яха арайовла. ХІанз «Грознефть» производственни объединене тематически экспедице болх баьчул тІехьагІа, сона ала хала да, фуд тха балхах керттердар: планови тохкамаш да е дуккхача хана укхаза, тхоай кабинетий пенашта юкъе, микроскопаца деш дола балхаш да? Долчча бесса аьлча, из а вож а вІаши дувзаденна да. Цудухьа хала да тха коллектива членашта юкъе духхьал полевой балхаш мара ца деш вола а, ара болх бе ваха ца гІерташ вола а саг лаха.

ГЭТе (иштта оал лоацца тха организацех) беш бола болх, из духхьал углеводородни бийдал йоалла керда моттигаш лехар хинна Іац. Оаха оперативни обработка ю объединенена чуйоагІача вай республика территоре тІарчарна меттел, Арменерча, Грузерча ерригача бурув деттача балхий управленеша геологически служба отделашка хьакхухьийтача кхеран материала — керна, шелама. Каст-каста хул лоаман породай нийса характеристика оттае яхаш тхога дехар деш Дагестанера, Ставрополера коллегаш. Из бахьан доацаш а дац, хІана аьлча, йоккха опыт йолаш ма бий тха коллективе къахьегаш бола геологаш.

1978 шера геолого - поисковни контора кІийлен тІа хьайир тха экспедици, хІаьта цу хана денз хувца ца луш цунна керте латташ хьавоагІа Нохч - ГІалгІайчен заслуженни геолог, технически Іилмай кандидат В. А. Станулис.

Петрографи яхар породах мел доаллаш цар дІаяздар, цун йизза йола характеристика оттаяр да. Из болх нийса бар боккхача лоархІаме да, хІана аьлча, цунах тийша ба бурув деттараша беш бола болх. ГІулакх довзаш порода состав къоастаяро гІо ду бурув деттараштa раствор нийса кийчъе, бурильни инструмент харжа.

Ольга Павловна а йоласнай геологе болх бе петрографа профессегара. Цудухьа, дика хов цунна йизза йола геолог хила гІерташ йолча сона фу эш. Хила еззача тайпара йола специалист хургйий-теш аьнна шекьяьлча, сай низах тешаьй цо со. Цудухьа тийша я со хІанз, геологи се йоацаш метаргъяле а, из йоацаш се мегаргйоацаш хиларах.

Отряда начальник я хІанз Ольга Павловна. Хала а романтични а йола геолога професси боарам боацаш езаенна а шийна гонахьарчарна массанена из мерзъе гІерташ а я из. Цунна ха корайоагІа школерча дешархошта, тха профессех, балхах дувца а. Цкъа кхоалагІча классе деша дагІача бераштa, вай республика рузкъаех, геологий гІулакхех цо дийцачул тІехьагІа, малагІа ва геолог хила безам бар аьнна хаьттача, массане а кулгаш хьалъайдир.

Цо лекцеш еш Грозненски мехкдаьтта институте. Бурув деттара балхаш деча ерригача управленешка ба цун ученикаш, консультаци яйта из йолча ух хІанз углеводородни бийдал лахара балхаш деш латтача Арменера. Цун вахара кредо я ший гІулакх дика довзаш йола специалист хинна ца Іеш, деррига кхета деш йола саг хилар. Цудухьа атта а безаме а да цунца болх бе, гІар-тата доацача кабинете меттел, гаьна арара балхаш деш а.

Цхьа кІезига ха яьлча, хоалуш кІезиглургба тха кабинеташкара нах. Геологий гаргагІара маршруташ хургья, ЧІаьнтий-Орган Шаро-Орган кортош. Цига лех хІанз мехкдаьтта доалла моттигаш.

И. НОВИКОВА,

производственни объединене тематически экспедице петрограф.

Мишта кхоачашду декхараш

ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА НАЬКЪАГIА

Мехка Кхачан программа кхоачашъеча шийгара хадданза дакъа юкъекхухьаш хьайоагIача предприятех я Ермоловски элеватор.

Укх шера дIабахача кхаь бетта массе долча хьокхамий план дикка тIехкхоачашъяраца белгалъяьлар хьажкIашта колибровка еча цеха коллектив.

Социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхар коммуниста Дараев Мухтара кулгалдеча комбикорма арахецача цеха коллективо. Шоашкара дика масалаш гойташ хиларца белгалбаьннаб болхлой Н. Муслиева, Г. Магомадова Е. Мадагова, кхыбараш.

Ший тайпара лостам болаш предприяти я Ермоловски элеватор. Вай республикерча коа тIара оалхазарашта лаьрхIа ялат, комбикорма кийчъеш я из.

Укх тIеххьарча шерашка предприяте дукхача халача балхашта механизацин автоматизацин яьй. Цу деша боккха теркам тIабохийт укхаза. Дика кхетаду кулгкара деча балхашта механизаци яро къахьегама овсарле лакхъелга. Къаьстта дукха болх бу наьха къахьегам аттача баккхара элеватора керттерча инженера А. Мусаева. Шоай балхах лаьца дувцаш цо аьлар: «Предприятерча халача балхашта механизаци яра даькъе дика хIамаш карагIдаьннад тхона, духхьал инженерно-технически болхлой хьалхаленца кхоачашдаь Iац уж балхаш, мугIарерча болхлой инициативех, цар телача рационализаторски предложенех нийса пайда нийбарах даьнна беркат да из. Масала, 20 тонн ялат цехе сменагIа хьачуэца мара низ болаш яцар тха пхьа транспортер. Болхлочо Сагаипова еннача предложенех оаха цун метта 50 тонн ялат хьачуэца йиш хулийта керда лини оттайир цига.

Вагонашка ялат тIадоттари Iодоассадари санна долча халача балхашта а механизаци яьй укхаза.

Дукха ха йоацаш предприяте ихаьчай цкъа доттаж 30—40 гали мухь вагонашка тIадотта таро луш йола автопогрузчикаш. Нагахь санна хьалхагIа, 10—15 гали мара тIадотта таро хиннайоацилгага хьежача из боккха аьттув ба.

ХьалхагIа чIоагIа хало озар элеватора эша бийдал Iодоассаеш. Вагонашкарча автомашинаш тIа а етта складе хьакхухьар из. Цу гIулакхага дукха къахьегамаш хан дIайодар. Из хIама тернал а даь хIана бийдал йоассаеча моттига гаьна ца а йоаккхаш керда, массехк эзар тонн мухь чубода склад хьалъяьй. Цу дешо а лакхйир къахьегама овсарле.

Ховш да предприяте сий цо арахецача продукце дикалга хьежжа деш долга. ТIаккха из массе хана а дика йолаш хиннадац Ермоловски элеваторе. Цудухьа каст-каста латкъаш кьахаташ ухар потребителашкара продукци во я яхаш.

Из иштта нийслора комбикорма хьаеча хана цунах тохаш йола мел кхоачамболлаш ца хилар бахьан долаш. ХIана аьлча, белашца юсташ кулг-кара еттар из хьалхагIа. Рационализаторий предложенех комбикорма хьаеча участке механизаци юкъейоалайир. Цу хана денз кхы латкъаш кьахаташ ахац потребителашкара продукци во я аьнна.

Х. ТАРАМОВ.

ТIЕХЬАБУСАРИЙ МУГIАРАШКА

Йоккхагlчарех еце а города боккха лоархIам бола балхаш чакхдахара лаьрхIа я республика коммунальни министерства «Чечингремстрой» треста Малгобекера ремстройучасток. ДукхагIча даькъе цун коллективах тийша да городера нах чубаха паччахьалкхен цIенош ханнахьа капитально тоаделга, городера улицаши наькъаши дика лоаттаделга, городе эша дукха кхы гIулакхаш чакхдоахилга.

ЛоархIайой цу декхарех ремстройучастка коллектив? ДIадахача шера а план кхоачаш ца еш бисарашта юкъе я из. Паччахьалкхен планах соахка 560 эзар сома маьха гIишлош тоаяреи хьалъяреи балхаш кхоачашде дезаш хиннача, 547 эзар сома маьха мара болх баьбац. Веша аьлча, планах 97 процент мара хилац цох.

— Тха гIишлонхой низаца хьаде дезача балхий план 104 процент яьй оаха, — йоах ремстройучастка начальника М. Х. Барахоева. — Тхо лоархIа ца деш дисараш субподрядчикаша де дезаш хинна балхаш да...

Долчча бесса аьлча, участка гIишлонхоша 531 эзар маьха балхаш чакхдаьхад дIадахача шера шоай низаца, план 510 эзар сом хиннача. Из дика да. Цхьабакъда, субподрядчикаша шоай декхараш кхоачаш ца дарах бола бехк а генеральни подрядчика тIабуж.

Боккха лоархIам болаш да тIадиса декхар дIа а доаккхаш, цхьайтталагIа пятилетка йистейоалаш долча укх шера лакха овсарле йолаш болх белга. Иштта къахьега лаьрхIа, йолаш йолча таронний лоархIам а беш, доккхий социалистически декхараш тIайийцад ремстройучастка гIишлонхоша укх шера.

Цар лаьрхIад ханал хьалха 26-ча декабре шера план кхоачашъе, планал совгIа 1,5 эзар сома маьха балхаш чакхдаха. Планал совгIа 1,0 процент къахьегама овсарле лакхъе, 0,5 процент хьадеча балхашка дIалодар лохде. Кхояьча материалий, доагора, энерге чотах шин дийнахьа болх бе, иштта кхы дIахо а. Ховш ма хиллара, кертердар да лаьрхIар дизза вахаре чакхдоаккхилга.

Цу керттерча оагIон гIулакхаш шинна а юга астагIа долга гойташ да ремстройучастка коллективо укх шера баьча балха хьокхамаш. Хьалхарча квартала планах 110 эзар сома маьха гIишлон балхаш де дезача, хьалхарча шин бетта 56 эзар сома маьха мара дац. Март бетта баь болх дIатIатехача а, ткъо совгIа эзар сома маьха декхар тIадус гIишлонхошта, ремстройучастка кулгалхоша шоаш мукIарал дечох, веша аьлча, планах 82 процент мара балхаш даьдац хьалхарча квартале.

Района бувзама узел чуйола цIа укх шера Советашка хоржамаш хиннача денга капитально тоадаь даккха — иштта яр ремстройучастка коллективо тIайийцача социалистически декхарашта юкъера цхьа пункт. ГIишлонхоша из болх чакхбаккха лаьрхIа хинна ха бутт совгIа тIехьаяьннай, хIаьта тахан а объект маца тоаяь яргья ховш дац.

— Укх шера Iа сов шийла хилар чIоагIа новкъадаьлар тха балха, — бехказбовла гIерт ремстройучастка кулгалхой. — Дукха ха йоацаш йийллача партийни собране лаьрххIа дийцад оаха тхоаш тIехьадисара дош. Белгалдаьхад болх тоабара наькъаш. МоллагIа тIадилла гIулакх дикеи цIенеи чакхдоаккхаш, социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIарех ба штукатураш-маляраш коммунистка Тумгоева Фаина, Бокова Райхьант, Хутиева Минга, каменщик Зеленский Владимир, плотникаш Боков Хамберд, Хамхоев Бахьаудин, тракторист Осмиев Аюб, дукха кхыбараш. ХIанз йIоахъенна йолаш дикагIа дIагIоргба тха болх...

Цу къамаьлах теша хала долаш я укх тIехьарча шерашкарча гIишлонхой балха цхьайола оагIонаш. Малгобеке ремстройучастка керттера заказчик я горисполкома чуйоагIаш йола жилищно-коммунальни боахама производственни управлени. Цун начальника Халухаев Тухана дувц:

— Тха генеральни подрядчик я цу участка коллектив. Мел эша проектно-сметни документаци а кийчдий, республикерча «Чечингремстрой» трестага гIолла цунга дIалу оаха тхоай заказаш. Дукха моттигаш нийслу планах оттаяьча хана гIишлонхоша уж кхоачаш ца деш.

Масала, 1983-ча шера капитально тоаде дезаш хиннача 14 нах чубахача цIеноех, тоа ца деш дисад диъ. Соахка тоаде дезаш хиннача 44 цIенах тоадаь ца доалаш дисад 12. 57 эзар сома маьха балхаш де дезаш да цу шин шера тоа ца деш диса цIенош. Городера улицаши наькъаши тоадара заказех гIишлонхой лоархIа ца беш тIехьдаьннад лурчагIа кхойттанех иттей соахка шийттанех пхиъи. ТIехьарчарех кхоъ кхоалагIча шерага даьннад. Укхаза ремстройучастка коллективо ший ханнахьа чакх ца доахаш дисараш 182 эзар сома маьха балхаш да.

ВорхIлагIа шу да города кердача кварталашка электричество йиллара балхаш чакх ца доахаш, хIара шер-шера тIехьадоахаш ремстройучастка коллектив хьайоагIа. Укхаза хьаде дезача 66 эзар сома маьха балхех, цу ерригача хана даьраш диъ лагIа дакъа а дац. ТIаккха мичара хургья план?

Дукха наьха лоткъамаш да гIишлонхоша хьадеча балхий дикал лоха хилар бахьан долаш а. Царга цхьадола балхаш юха тоадайташ моттигаш а кIезига нийслац.

Цу бакъдараша хьагойт паччахьалкхен планах йола шоай объекташ ханнахьа йисте ца яхара лавар ремстройучастка коллектива тIехках лета хилар. Цудухьа чIоагIа шеко йолаш да укх шера тIайийца лакхара социалистически декхараш цо дизза кхоачашделга а.

Белгалдаккха деза участка материально-технически база эсала йолга. Цун шиш доалахьа сантехнически, электромонтажни, кхыйола службаш ца хилар. Цу тайпара балхаш хьадеча Малгобекерча ремстройучастка субподрядчикаш лоархIаш я республикерча «Чечингремстрой» треста тайп-тайпара службаш. Цар ханнахьа шоашка доагIар ца дарах а дуккхадар юкъахдоал гIишлонхой коллектива балха.

Социалистически декхарех меттел, паччахьалкхен планах а лоархIабац гIишлонхой. Пятилетка йистейоалача шера тIехьабусараш хила йиш яц. Цу деша цIенхаштта уйла е а ремстройучастка болх тоабара эша новкъостал де а декхар да Малгобекерча горисполкомеи республикерча «Чечингремстрой» трестеи кулгалхой.

А. ХАРСИЕВ,
«Сердало» газета собкор.

20 апреле — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

БОЛХ БЕШ Я ШТАБ

Малгобекски района «Кавказ» яхача совхозе хьалдийтта доахк боахама болхлой а Вознесенски станицей болхлой поселкей баха нах а 20 апреле хургдолча, В. И. Ленин ваь 115 шу дизара хеталаьча коммунистически субботнике дакъа лагара тIахьехаш дола хоза кийчдаь лозунгаши плакаташи.

Субботник кийчдараи чакхдаккхараи вIашагIъелла штаб я совхоза директор Султыгов Мухьмад керте а волаш. Цунна юкъебахаб: бригадир Темченко Михаил, свинарка Якушова Надежда, воккхагIвола жаIу Муцагов Гедани, парткома секретарь Герасименко Александр, доярка Исаева Алия, комсомольски организаце секретарь Шкребет Елена, профкома председатель Попкова Валентина.

— Тха штабо коммунистически субботника балха план а оттаяь дIадоладир ший гIулакхаш, — яхаш дувц М. Султыгова. — Цудухьа хIанз массанена а хов 20 апреле шоаш мича, фу дергда.

Бе-беча подразделенешкарча коллективай викалаш ух каст-каста штабе цхьаццадола хIамаш кхетаде, дагабовла, шоашта эшаргйолча материалий, инвентара, транспортни средствай заявкаш дIаяла. ХIаранена жоп телаш дежурни штаба член ва. Штабо а юкъ-юкъе ший заседанешка хьех участкашка цIей чакхдаккхара бехктокхаме бола нах.

Субботнике фу деш хургба боахама къахьегамхойи юрта баха нахи? Цига дакъа лоацаргда совхоза 470 болхлочо, цхьоалагIчеи шоллагIчеи юкъерча школай лакхерча классашкарча 230 дешархочо, станицерчеи болхлой поселкерчеи бIеш болча бахача наха. Нах эггара дукхагIа — 400 сагага кхоачаш — хургба комсий бешамашка къахьегаш.

Темченко Михаила, Герасименко Ивача; Малороев Мохьмада подрядни отрядашкарча 60 саго дIахо а дIаюргья хьажкIаш, корнеплодаш, цкъа дIайнийча дукхача шерашка тIаювла баьцаш, люцернанеи кхыча культураштеи Iунал дергда.

Совхоза 50 гIишлонхочо прораба Мамилов Мухьмада кулгалца дIахо хьалдергда дукха квартираш йола шиаш цIенош. хIаьта иштта кIир тохаргья, басар хьокхаргда, территори цIенъергья керда яьча улицагIа. хIанзле а шиъша квартира а йолаш блокех даь пхиаш цIенош хьалъэтта латтача.

Бригадира Евлоев Османа кулгалца 130 хьайбаш леладечар цхьалхо ергья МТФ, СТФ, жаIуй цIеношкеи желаштеи гонахьа. Цар кIир тохаргья хьайбай помещенешта, территореш цIенъергья. гаьнаш дIайогIаргья цига.

Дукха хIамаш де лаьрхIад механизаторашеи шоферашеи, мастерскейи конторан болхлоша. Цар шоай территорешка цхьалхо е. клумбаш кийчъе, сомнийн декоративни гаьний 3 эзар саженец дIайогIа еза.

Къаьстта уйла тIайохийт В. И. Ленинаи МагIалбик бахьан долаш баьча тIем тIа боабаьча Советски Эскара тIемахоштеи дегIача памятникашта Iунал дара. Долла хIама кердадоаккхаргда укхаза — гонахьа хIанзле керда хьалъяь а басараш хьокхаш а я карташ, дизайхаьсаш даьхад. Цу езача моттигашта тIадолхача гIашлой наькъашка аьшкабетонни Iоакъаш йохкаш, гаьнаши кIотарташи дIайогIаш латт.

— Тха ерригача подразделеней коллективаша дош деннад, коммунистически субботник долча дийнахьа эггара овсарегIа къахьегаргда шоаш аьнна, хIаьта шоферашка кходаьча бензинацеи машиндаьттащеи болх бергба, — аьлар М. Султыгова, — 20 апреле субботнике дакъа лоацараша 4 эзар сома маьха балхаш дергда. пятилетка фонде дIачулургда баха 1500 сом.

...ЧIоагIа хьинар айденна а болаш кийчлу «Кавказ» яхача совхоза болхлойи юрта баха нахи болхлой спецовкаш ювхача цIейна. Сийрда дувхар дийха хургья цIей долча дийнахьа ерригa улицаши цIеноши. ЛаьрххIа цунна еш кийчо я. ди тIехьа чIоагIагIа айлу наьха хьинар.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

СУРТА ТIА: заседани еш я «Кавказ» яхача совхоза штаб «цIе шоаттади» чакхдаккхара.

М. КУРУМОВА сурт.

БАЬЧЧА СИЙНА

Гаргакхоачаш латт Владимир Ильич Ленин — К. Марксеи Ф. Энгельсеи сийлахь-боккха хьехам дIахо тоабеш хьаьнар, Iилман коммунизма исторе чухь керда этап кийчъяьр, Коммунистически парти хьаьрни цун кулгалхои, Советски паччахьалкхенна лард еллар, къоабалваь тIайийца дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама баьчча, ший дерригга вахар хIама юхе ца дуташ керда общество хьалъяра дIадеккнар — ваьча дийнахьа денз 115 шу дизар.

Из сийлахь-доккха ди даккха ма доагIар белгалдаккха кийчлуш ба советски нах, дунен тIара дерригa прогрессивни низаш.

Сийлахьча традицена тешамеча, вай Даьхен столица — Москван дикагIйолча коллективаша цIаькха а патриотически инициатива кхайкаьй — 20 апреле цу денна хетадаь коммунистически субботник де. ЧIоагIа хьалаьцай из вай республике. Къахьегама коллективашка хулача дукхача наьха митингашка болхлоша, колхозхоша, гIулакхерча наха чIоагIа раьза хинна хьакхайнаду Ленински коммунистически субботнике эггара овсарегIа къахьега, тIехдика дисциплинеи цхьоагIони йолаш хилар хьахьокха лаьрхIа шоаш болга.

Октябрьски Революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша къахьегаргда кхольча доагора-энергетически ресурсашца, планал совгIа 100 тонн «Iаьржа дошув» лургда.

Машиннаькъахоша дезача мовхьех етта 10 вагон дIаюгаргья, 6 тепловоз тоаберг-ба. Гаьнна хьалхагIа денз хьайоагIача традицегIа цу дийнахьа Грознера планал совгIа мехкдаьтта продуктех етта еза поезд дIагIоргья.

Цу дийнахьа «Электроинструмент» яхача завода коллективо, 38 эзар сома маьха товарни продукци хьаергья, красномолотовцаша пятилетка фонде дIачулургда 13 эзар сом. «Автоспецоборудование» яхача завода болхлоша — кхо эзар сом. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-9 къахьегамхоша 5.2 эзар сома маьха балхаш дергда, Производственни текстильно-галантерейни объединене коллективо арахецаргья 55 эзар сома маьха продукци, Цига даьккха дерригa ала пи 11-ча пятилетка фонде дIачулургда.

Ленински коммунистически субботник кийчдеши чакхдоаккхаши йолча республикански штабо план оттаьй, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта рекомендацеш еннай кхольча бийдалца, материалашца, энергоресурсашца цу дийнахьа болх бергболаш къахьегама коллективаш кийчъяра.

ХIанзара коммунистически субботникаш дукхаезача Даьхен духьа доккхий хIамаш дара тахан советски наьха дегаш ураувттадеш дола сийлахьа истори долаш, турпала традицеш йолаш да.

Нах дика вIаштIехьбаьннеи къахьегамца коммунистически уйла йолаши хилар эггара хьалха къаьгга хьахьокхаш хиннад коммунистически субботникаш 1919 шера 11 апреле. «Малхбоалехьарча фронтерча хьалаца дувзаденнача ВКП(б) ЦК тезисашка» В. И. Ленина «Революционни IаьдалагIа бе болх» аьнна баьча тIахьехама луш хинна жоп дар из.

Коммунистически субботникий инициатораш хиннаб Московски узела машиннаькъахой. Московско-Казански машиннаькъа Сортировочная яхача станце депо коммунисташа даьд эггара хьалхара коммунистически субботник, кердача дукхха доакъошхой юкъе болча болхлой класса кердача болама юхь дIа а йолаяь. Эггара хьалхарча коммунистически субботнике дакъа лоацаш 15 саг хиннав. Парте IX съезда решенегIа 1920 шера ЦхьоалагIча мае даьча Ерригроссийски субботнике дакъа лаьцад 15 миллион саго.

Коммунистически субботникий белгалагIа оагIув хиннай цига наха массазарчул шозза-кхозза овсарегIа къахьегар.

1919 шера аьхкийи гурахьеи хинна коммунистически субботникаш «Долла хIама деникинцарча къовсама!» аьнна Ленина баь тIахьехам кхоачашбеш хиннад.

1919 шера ноябре — декабре юха а доладаь субботникаш йоагоча хIаман кризис дIаяккхар духьа лоаттабеча къовсамца дувзаденна дар. «Йоагоча хIаман кризиса духьаларча къовсама» яхача ВКП(б) ЦК письмо тIа В. И. Ленина дIадийхад кхы а хьинарегIа, хаддаза, дика вIаштIехьдаьха коммунистически субботникаш делга. Йоагоча хIаман кризис дIаяккхара даькъера цар лоархIам тIа-тIа дукхагIа лакхлора.

Эггара чIоагIагIа 1920 шера даьржад коммунистически субботникаш. Берригa мохк чулаьцаб цар. 1920 шера январе «Фронта кIира» чакхдаьккхад. Цу шера 1-ча Мая къахьегама хьинар чIоагIа айденнача хьалашка даьд Ерригроссийски коммунистически субботник. Цига дакъа лоацаш В. И. Ленин а хиннав. Малхбузехьарчеи Къулбехьарчеи фронташта новкъостал дара, венгерски болхлоштеи забастовка еш хиннача французски машиннаькъахоштеи новкъостал дарах царцара интернациональни солидарность дIахьокхаши даьд субботникаш 1920 шера.

Грозне коммунистически субботникаш де доладаьд къулбехьен-эрсий контрреволюцех город мукъа ма яьккхинге а. «Йоагоча хIаман кризисацарча къовсама» яха РКП(б) Центральни Комитета письмо партийни организацешка кхаьчачул тIехьагIа. Цу тIа белгалдоаккхар: «Йоагача хIаман дош вокха дерригача дешашта керте эттад» (ПСС., т. 39. оагI. 306). Из дош кхоачашдар духьа доладеннеи шерра даьржаи дар коммунистически субботникаш Грозне.

Москвичаш санна субботникий инициатораш бар Грозненски узла паровозни депо болхлой. 24 апрелера 30 апреле кхаччалца «Транспорта кIира» чакхдаьккхар.

1920 шера 19 апреле Нохчийн Грозненско-Владикавказски ревкомаша цхьана яьча заседане решени плани тIайийцар первомайски субботник дара. Грозне эггара хьалхара субботник 1920 шера 1-ча Мая хилар. Грознера машиннаькъа станци юхаметтаоттаяра даьча Ерригроссийски субботнике дакъа лаьцар ворхI эзар совгIча саго. Цу дийнахьа 12 паровоз, 63 цистерна тоайир, 1500 тонн металлолом гулйир, дукхха кхыдола балхаш дир.

Первомайски субботнико наха мах боацаш, шоаш раьза болаш къахьегара кхы тайпа формаш а юкъейоалайир: воскресникаш, къахьегама кIираш.

«Правда» газето хоам бора: «8 мае Грознерча станце хиннача субботнике дакъа лоацаш 1375 саг хиннав. 63 вагона тIара даьга-аьшк Iодаьккхад, 12 вагон еттай, 5 цистерна вIашагIъяьккхай, 4 — тоаяьй, 17 — керда хьаяьй. ЗIамига ремонт а яь араьккхай 4 цистерна. ТIадеттачеи тIера Iодаьккхачеи аьшкеи уллийи дерригa дозал — 62363 пунт».

Эггара хьалхара воскресник 1920 шера 9 мае хилар. Грознерча станце депо эггара хьалхара къахьегама кIира чакхдаьккхар 9 — 15 мае. Цига дакъа лаьцар виъ эзар совгIча саго.

1920 шера мае — декабре 123 субботник хиннад Грозне, 130 эзар гарггача наха дакъа а лоацаш.

Субботникашка дакъа лоацаш хиннача къахьегамхоша шоай низаш оарцагIдахарах 1921 шу чакхдоалаш машинникъ а билла вIашагIйийзар Грозныйи Стари промыслаши. Из никъ буллаш даьча алхха шин субботнике дакъа лоацаш хилар 12 эзар гаргга нах.

Юххера а юрташкахьа а дIадаржа доладелар коммунистически субботникаш. Эггара хьалхара субботникаш хилар Ассиновски, Слепцовски станицашка, Закий-Юрта, Адий-Юрта, БоргIане, кхычахьа.

Промышленность юха меттаоттаеши машиннаькъаш дехкаши шоаш болаше а грозненцаша воскресникаш дир моцал эттача Поволжьяна новкъостал дар духьа. 1921 шера 9 октябре даьча воскреснике даьккха 20 миллион сом царна Iодахьийтар. Цунах хьагучабаьлар грозненций боккха политически сакхетам.

Субботникаша гIо дора лоаман юртий къахьегамхошкара городской пролетариата барт-цхьоагIо чIоагIъяра. Къаьстта боккха лоархIам болаш дар парте Терски обкомо 1920 шера сентябре чакхдаьккха «ЦIеча лоамарочун» месячник.

Грозне даьча субботникий лоархIаме оагIув яр цига хьинаре дакъа лоацаш БархIлагIа къахьегама эскар хинна хилар. Советски правительства яьча решенегIа цунна тIадожадаьдар грозненски мехкдаьтта промыслаш юхаметтаоттаелга. В. И. Ленина еннача рекомендацегIа Грозненски мехкдаьтта управлене начальникалла хьожаваьв цу хана Кавказски Къахьегама Эскара командующи И. В. Коснор. В. И. Ленин дIахо а чIоагIа теркам тIабохийташ хиннав Грозне промыслаш юхаметтаоттаяра балхий лелама. Коммунистически субботникий цу башхалоно доккха гIо даьд Къулбасела Кавказа халхьийн Советски Эскареи барт-цхьоагIо чIоагIъяра.

ТIем тIеи къахьегамеи грозненцашта карагIдийннача деналеча гIулакхий лакха мах баьб Даьхено. Грозненски пролетариата байракха тIа сийрдаьлар ЦIеча Байракха орден. Белгалдоаккхаргда вай цу тайпара доккха совгIат денна город Ленинград дIаяьлча, шоллагIъяр Грозный хинна хилар.

Коммунистически субботникий дерригдунен исторически лоархIам сенах латт аьлча, яьхад В. И. Ленина, эггара хьалха из латт, цо болхлой хьалха латтача даькъа социалистически сакхетама, керда белгалонаш, къахьегама дисциплина, боахам лелабареи вахареи, къахьегама овсарле лакхъяра керда формаш хьахьокхаш хиларах.

Коммунистически парте, В. И. Ленина васкеташ кхоачаш а деш, хаддаза болх бу коммунистически субботникаш дегIадоаладара, дIадоаржадара, оамалашта юкъедахьара.

Эггара керттердар — коммунистически субботникаша сийлахь йоккхий традицеш дIахокхухьаши дегIакхувлаши хилар къахьегама овсарле лакхъяр духьа лоаттабеча къовсама образецаш гойташ хилар. Из къаьстта маьхе да хIанз, КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленуме хьа ма кхайкадарра, лоацчача ханашка «дунен тIа лакхагIча къахьегама овсарлен боарамга кхача» декхар оттадаьча хана.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Планаши ·даьдаьннараши

ХИЙ—IАЛАМА ДОККХА РУЗКЪА

Дукха ха йоацаш а тIехьа боарам боацаш дукха ца аьнна хеташ дар лаьтта хий. Амма тIеххьарча 40—50 шера промышленность, юрта боахам, городаш геттара чIоагIа дегIаяхкарца дувзаденна хи дукхалах дола хеташ овлангара хувцаделар. ЦIаккха а кхоачалургдоацаш дола Iалама совгIат лерхIаш хинна хий цхьадолча мехкий дегIаахара лимит увттаеш йола фактор а хинна дIаэттад. Хьал чIоагIа толхаду хи ресурсаш Лаьттан букъа тIа массанахьа а цхьатарра хургйолаш нийса дIайийкъа цахиларои хIаьта иштта дукхха хиш бIехдаь хиларои. Хий хьадоагIа кран хьаеллаш, вай дицдалийта йиш яц тахан, цунах Iоухаш дола хий вайна дилла гуш хиннача кепе дукха долаш моттигаш тIа-тIа кIезигагIа нийслуш хилар.

Хий цIендара эшаш йола финансовни технически средстваш кIезига йолча моттигашка, дуккха лазараш духдувла хьаст а хинна дIаэттад хий. УнахцIено лоряра Дерригдунен организаце (ВОЗ) даннеех, дунен тIа цамогаш хулаш болча нахах 80 процент телха хий мелар бахьан долаш хинна ба. ХIаьта цу тайпара хий мел тахан Лаьтта вахача хIара пхе сагах шинне — 1,4 миллиард саго.

Вай мохк хи тезача ресурсий запасашка а (Бразилена тIехьа дунен тIа шоллагIа моттиг лоац) цар биологически хьалага а диллача гIулакхаш кхычарлараштa юхе дика лархIа дезаш ба. Долха хиши Iамаши бIех ца дайтара тIадерзадаь дола гIулакхаш ханнахьа чакхдахарах социйир йолаенна хинна хий толхадара процесс. хIаьта дукхача моттигашка, масала Москва-рекаца из хIама хиннача тайпара, хий бIехдеш хинна процесс цIенде а йолаялийтай.

Кхыча мехкашка а санна, вIалла нийса лархIа йиш йоацаш, шоаш раьза боаца хIама нийсделча наха оалаш долча тайпара, нийсхо йоацаш дIанийсъяьй хи ресурсаш мехка гIолла. СССР-а 80 процент совгIа дар баха нах кIезига болча, боахама гIулакхашта кIезига караерзальча районашка да, вож — мехка бахача нахах диъ дакъа дича кхо дакъа совгIа бараш бахача промышленни а юртбоахама а продукце 70 процент хьадеча территорешка кхоач.

Къоастадаь аьлча, мехка европейски даькъ тIарча интенсивно дегIаухаш йолча къулбехьарча районашта кхоач хи ресурсий алхха 2 процент. Цудухьа тоъаш доаца хий тIадетта дезаш хул укхаза, Волга, Днепр. Дон санна долча, доккхийча долхача хишта чудоагIача хи цхьадола дакъа эшача дIа а хьожадеш. хIаьта иштта бIаьсти лоаш дашача хана тIадетталу хий сецадеча а аьхкий промышленноста, юртбоахама, бытови гIулакхашта дIаухийташ йола йоккхий хий латта моттигаш хьаеш а.

ХIанз укх сахьате вай мехка доалахьа я йиъ эзар километр совгIа магистральни каналаш, ши бIаь совгIа хий лоаттаду моттиги чу а йоагIаш йола искусственни водоснабжене эггара дукхагIа гаьнаш долаш йолча системаех цаI.

Цунца цхьана къаьгга гуш да, долхача хишкареи Iамашкареи хий боарам а боацаш дIаахийта йиш ца хилар. Цудухьа проблема кардинально къоастае лерхIаш я Советски Союз хих хьаьнъалагIа пайда эцара наькъаца. Шера расход еча хих дукха хIама ца эшшаш кхоалагIа дакъа кхоачаш йолча промышленносте. тIа-тIа шерагIа практикана юкъекхувл технологически гIулакхашта эша хий даим чуувзар санна, иштта пайда ийцачул, тIехьагIа из хий долхача хишкеи Iамашкеи юхачуухийтилга а юкъерз дIадоаккхаш йола го боахийташ хий лоаттадара технологи.

ХIанзе а предприятеш го боахача системашка циркуляци еш да башха совгIа эшашагIа доацаш 215 кубически километр хий, веша аьлча промышленноста пайда эцача дерригача хих — 2/3. Цу боарамера го боахийташ хий лоаттаду система яц дунен кхыча цхьанна а мехка. ХIаьта ювцар-м Iаламате дукха мах бодаш йола технологи ма йий. Криворожски металлургически завода, масала, дукха хIама ца эшшаш 100 миллион сом дахад го боахаш хица Iалашъяра системага.

Го боахийташ хий лоаттадарга хIана а еррьга предприятеш яьнна цахилар бахьан долаш, кIезига средстваш дIаахийта езаш хилац хий цIендара системаш хьаярга. Шер-шера дIаухийт цу гIулакхашка ши миллиард совгIа сом.

Кхетадеш да, хий цIенду гIирсаш хьаду промышленностера дIауха хий чакхдаккхара меттел, бытовой лар чакхдаха а. ХIаьта йоккхийча городашка къаьстта теркам тIаухийт бIехденна хий ше хьалха хиннача боарамга кхоачадеш цIендеш йолча аэрационни комплексашта. Аэраци — из механически цIендаь даьннача хих шинне а цхьан из ший естественни хьалага кхоачадеш цIендеш йола кислороди додача хи бухе улла хоттен тохар. Цхьайолча аэрационни комплексаша, масала, Москвана юххера Ново-Люберецки яр саннача, цу наькъаца хIара дийнахьен буси чакхдоаккхах миллион кубически метр бIехдаь хинна хий. Хий мел дика цIенду хьахьокх, кхы мел долчул совгIа, цу хилара чкъаьрий, кхыметтел, геттара цIена хий дезаш бола судак а, дика хулаш хиларо.

Дерригa чулоацаш аьлча, города хий лоаттадареи пайда ийца хий чакхдаккхареи московски система дуккхача хIамашка диллача уникальни я. Цун эггара дикагIдар фуд аьлча, из да городо ше пайда эцар миссел дола хий цIендеш хилар. ХIаьта дувцар да хIара дийнахьен буси пайда эцаш дола 6 миллион кубически метр хий. Нагахьа санна из дерригa хий москвичаша Москва-река чура дIакхухьаш хилча, из хьогге а лекъа хургдар, городе бахача 8 миллион саг совгIа болча нахах аханеи а хьогал дIа а ца йоаккхаш. Укхаза дувцар дода хий зIамига хилар дац (из кхоачам боллаш шера а кIоарга а да, кхыметтел кемаш а лелаш). вай столица йоккха хилар да, цун промышленни потенциал я (1000 совгIа предприятех латта). Iаламате боккха коммунальни боахам ба.

Города эшаш дола хий ца хаддаш лоаттадара болх беш я 12 искусственни хий лоаттаду моттиг, каналий система, водоводаши плотинаши, итташ йола водопроводни насосни станцеш, додача хи чура хий пайда эцара кийчдеш йола технологически комплексаш, 7 эзар километр совгIа дIоахал дола водопроводни сеть, дуккха регулировани еш йолеи декъаш йолеи узлаш.

Города хий тоъ хIанз. Цхьабакъда, московски водопровода низ сов ца боахаш сецача, хий цу сахьата къийлургда. Цудухьа города Iаьдалаша юхаозац цу гIулакхата дIаухийта средстваш: духьхьала тIеххьарча итт шера дIадахийтад московски водопровод дегIайоалаярга 400 миллион сом. Кхы кIезигагIа дIаахийтац средстваш пайда ийца хий цIендарга а. Го а боахийташ хица. город Iалашъяра боарам лакха хилара, уллун низ болча хий цIендеча комплексашца Москвас мехка городашта юкъе эггара хьалха хьаьй цу чурча хих алхха механически цIендаь даьлча технологически боахамеи гIулакхашта пайда ийбе йиш хулийташ йола промышленни водопровод.

Промышленни водопроводи хих шоалагIа пайда эцара системаши хилар бахьан долаш дIаухийташ дола дуккха мах бодаш дола хий кIезигденнад. Цунах пайда ийбу хIанз алхха из дIаахийта лаьрхIача гIулакхашта. Амма чIоагIа кIеж а тохац крана чура Iодоладалале, из чакхдоал дуккха лагIаш долаш йолча обработках. Цунна фильтраци ю, йоахкаш йола зене хIамаш дIайоах, озонизаци ю, кислороди фтори чуйохийт. Из бахьан долаш да цун дикал ала хIама доацаш лакха хилар.

Александр ДЕДУЛ,
АПН экономически обозреватель.

Халкъа тlаьхьожам

ГIУЛАКХ ТЕССА ДИТАД

ФЕ БIАРГ КХОАБ

«Новогрозненский» совхоза люцерна тlайолча 67 гектар хулача нхай тlа касарегlа илли люцерна хьал а нйца аьрдай комбайнерацйа. Арен кемаш геттара лаьгl а денна босешка гlолла lочуухар, люцерна оардаш пlендаь ги хьа в доаккхаш. Ах участок совгlа чуннцар. Хьувкъамо гlад а вугар, дог ура а увттадора — хlара гектара тlара кхо бlаь килограмм совгlа башха-дика ги доаккхар. Еррига комбайнаш цхьан оагlорахьа ухар — кlалхьагlа lочу. Тlаккха цlаьхха царех цаl боса оагlоца гlолла урагlа йолаелар.

— Фуд цу Соле леладер? — корзагlваьнна хьаттар нагийча нахах лархlа йиш йовцача аьрда пхьарсах тlахьожамхочун цlе виг а хьерчаш волча саго. — Цо-м хьувкъам боаберг ма бий!..

Солуев Соле (вешта, механизатор-м во воацаш ма вий из) лехкаш йолча комбайна тlехьа вахар саг, агрегат юхасоцае яхаш цунга детташ цlогlа а долаш. Тlаккха, дукха гаьна валалехьа халкъа тlахьожамхочо, коммуниста Илес Джамухановнч Эскерханова яхар дир комбайнера.

— Инструкци ховш ма вий хьо, Соли, — бехкаш доахар тlахьожамхочо комбайнерах. — Опыто а массава теша ма ваьвий—комбайн лакхера кlалхьагlа lочулехкаш мара чуэца йиш яц люцерна, вешта аьлча решето оагlора а яье, ги бункер чу долац.

Бакъдар аьлча, комбайнер из ховш вар, хlаьта а люцерна сихагlа чуэцен комбайцага баьсса никъ па байтен безам хиннаб цун из бахьан долаш боахаман шийнен доккха зе а даьд. Специалисташа лаьрхlад: С. Солуева бехкагlа итташ килограммаш ги дайнап. Хlаьта хlара килограмма мах 10 сом ма бий. Халкъа тlахьожамхочо терко яри сихха дедезар дари бахьан долаш юхатехар чlоагlагlа харцахьдоалаш лаьтта хlама.

— Хьалхагlа а дукха моттигаш хиннай тха Илес Джамуханович ханнахьа производственни процесса юкъе а гlерге, халкъа дукха рузкъа па доадайташ кlалхардоахаш, — яхаш дувц «Новогрозненский» совхоза халкъа тlахьожама керттерча группа председатела, коммуниста Абу Селимович Кунаева. — Тешаме хиларпа, шийна тlадилла моллагlа гlулакх дизза кхоачашдарпа тха берригача тlахьожамхошта масал гойг цо, хlаьта уж цхьан керттерча группе а 21 саг ва, вешта, боахама хlара подразделене а я тха хьинаре болх беш йола юххьанцара халкъа тlахьожама группаш.

Халкъа тlахьожамхоша баь болх дlалоархlаш долча журнала тlа а хьеже, И. Эскерханова гlуланкхашцара белгалагlа дола хlамаш дийцар Абу Кунаева. Масала, комсаш чуэцаш латтача хана арахьара тlавоалаваьча цхьан самосвала водителага цхьанне аьнна хиннад: комсашта массехк ведар хий тоха заводе дlа а йихьа эзача уж езагlа хургйолаш.

Цхьабакъда, цу хана тараза юхе хьожаш хиннача И. Эскерханова терпал па деш дисадац из. Хьалхагlа эза дlалхача машинашца нийсийча сов еза хилар из. Нах lехабе веннача шофера хlиллах сихха кхийтар халкъа тlахьожамхо. Тlаккха, цунна де доагlа таlазар даьчул тlехьагlа, кхы цхьаьнханена дагадохаизар иззаморг де.

Е цхьаькха масал. Силос яр лаьттах йоллаш. Трактористаша Сулейманов Элисолтас, Исламов Мохьмала, кхычар, моща буц дlакхухьилга «сихле» а болх дукхагlа хьаlайта а дагахьа, тарава тlа гlолла чакх па йоахаш кхахьа лаьрхlад из. Цхьабакъда, вlаштlехьдаьнадац — халкъа тlахьожамхочо юхасовцабаьб уж. Цу тайппара по юхатехад е тарлуш хинна приписказ елгеп lанна хьайбашта юаергйола силос нийса дlалоархlилгеп.

Хlаьта уж тайпа масалаш халкъа тlахьожамхочо Эскерханов Илеса итт шера болх беш кlезига хиннадац.

Цхьабакъда, сайнеп сай новкъосташта — халкъа тlахьожамхоштеп керттера доархl аз профилактически болх, — шийи опыт ювц 27 шу стаж йолаш волча коммуниста И. Эскерханова. — Масала, ялаташ чуэца доладалалехьа уж чуэца хьожаяьча комбайнийн автомашинийн чакх са мел доагlа моттиг бокъонца дlакъайлайий хьож тхо, дlакхухьачеп оардачеп хана цхьа йийг ялата па байтар духьа. Тlера бокъонца брезентаца дlакъайладеце дlадахьийташ оаха ялат.

Каст-каста хул И. Эскерханов шурий - товарии ферме ден рационa тlа оттадаь деррига доакъараш, кlезигкlезига дехкаш, дикагlа дуаргдолаш кийчдаь а долаш хьайбай хьаьшка кхачийтарга хьожаш. Шура мел йоаккх доахан деттача тlа а хул

из. Еррига продукци дlалоархlа, цурий хьоанал меллай хьожаш.

— Бакъдар аьлча, массанахьа а тха бlарг тlа ца кхоачаш а юс моттигаш. — халахеташ йоах Илес Джамухановича. — Масала, тха бlарг тlаэттабац тхоай зооветспециалисташа беча племенной балха. Хlаьта цар цхьайолча доярнехи скотникехн тийца бита хиннаб из. Цу тайппара толхаьйй хьайбашта осеменени яра порядок. Из бахьан долаш укх шера шин бетта 31 lаснлг мара даьлац ферме, вешта аьлча соахка цу юкъа даьрел 21 lаснлг кlезнгагlа.

Цу гlулакхо толхайир шура яккхара оттаяь хинна порядок. Январи феврали беташка деннеп бийсанеп йоаха шура 200 килограмм совгlа кlезигъеннай. Бакъдар аьлча, совхоза кулгалхошен халкъа тlахьожамхошен хlанз де доагlар цу деттача доаханна lунал дикагlа дайтара, уж кхабареп деттареп гlулакх тоадара. Тlехь - тlехьа дукхагlа дахк доахан. Денгара ди массаза доал алсамъювл шура. Хlаьта а, дайнар юхаметтаоттаялургдий?

Цхьабакъда, ма дарра аьлча, совхоза халкъа тlахьожамхоша (цу даькъе цар лидера Илес Эскерханова а) дукха хlама даьд къахьегама, производственни, исполнительски дисциплина чlоагlъяра. Хlаьта боахам рентабельни бара, экономически чlоагlбара, паччахьалкхенга соахка планагlа экономически лаьрхlачуя цкъан ахаззеп дукхагlа комсаш, люцерна ги, кхыйола продукци кхачийтара гlулакха юкъе доккха дакъа лаьцад халкъа тlахьожамхоша — партийни организаце деналеча гlоньчаша.

Совхоза коллективеп Суворов-Юрта бахача нахеп чlоагl лоархlаш а сайлеш а ва йоккха опыт йолаш вола Илес Джамуханович Эскерханов. Къахьегам дукха безаш говзал йолаш Эскерханов Илес хилар хьахьокх цун доккхийча правительственни совгlаташа — Къахьегама Цlеча Байракха орденой «За трудовое отличие» яхача медалой. Коммунистически къахьегама ударник ва из.

Коммунисташа цкъа санна дукхаза а хийржав И. Эскерханов цеховой партийни организаце секретаралла, КПСС Гудермесски горкома члеца кандидаталла. Вlашшта диазза хержача халкъа депутатий Суворов-Юртовски юрта Совета депутат, новкъостий суда председатель хиннав из. Цхьайттталагlа шу да халкъа тlахьожамхо из вола.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

СУРТА ТIА: «Новогрозненский» совхоза халкъа тlахьожамхо И. Д. Эскерханов.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Массанена а гуш хургдолаш

«Грознефтеоргсинтез» объединене производственно-товарии контора халкъа тlахьожамхоша болх бац ала йиш яц. Хlаьта а цхьа лостам болаш, хьадаьр фуд ховш бац из. Цун балхах лаьца къамаьл хилар са парткома секретараца В. Абдуллаевца.

— Халкъа тlахьожамхой каст- каста хьож мехкдаьтта продукташ мишта лелаю, къахьегама дисциплина чlоагlъяра новкъостал ду тхона цар — йоах Владимир Александровича. Цох беркат доал. Кlезигагlа йоаю тlеххьарча хана мехкдаьтта продукташ, энергоресурсаш, тоалу къахьегама дисциплина. Цунца дуваденйа да производственни планаш социалистически декхараш производственно-товарии контора коллективо, кхоачашделга а.

Парткомо новкъостал ду халкъа тlахьожама группа болх тоабара. Каст-каста ладувгl цо беча балхах еча отчеташка. Укхаза белгалдоах тlахьожамхой балха тlа дола кхоачамбоацараш, гучайоах пайда па эцаш юсаш йола резерваш. Из дика да. Цунца цхьана цlенхаштта кхоачамбоацараш а да. Тlахьожамхоша беш бола болх массанена а бlаргагургболаш хьахьокхац.

Парткома заседанешка дийцар хьагойташ оттадаь протоколаш дац. ПТК хьалтеха доалл «Халкъа тlахьожамхой болх беш ба» яха стенд. Стенда тlа да дикагlболча тlахьожамхой сурташ. Ялх да уж. Цхьабакъда, уж малаш ба, малагlа болх беш ба lотlаяаде «бицвеннаб», е нийсагlа аьлча, тесса дитад. Стенда тlара гуш бац керттерча группа беш бола болх, хац малагlе кхоачамбоацараш цар гучадьхад, уж дlадахара деш дар фуд.

Производственно - товарни контора тlахьожамхоша эггара хьалха йоакхо е езаш дола дош да мехкдаьтта продукташ лораелга lалашдар. Цу деша укхаза йоагlаш йола йоакхо ю ала йиш яц. Балха плана тlа квартале цкъа мара хьажац мехкдаьтта продукташ дlа мишта ухийт. Из тоъам болаш дац.

Халкъа тlахьожамхоша беш бола болх массанена гуш, керттера лостамаш белгалдаьха хила беза. Из иштта ца хуле хьадаьр фуд, дииза дисар фуд ховргдац.

Н. КРАСНОВ.

Санэпидстанци, баьцовгlащ лораеш йола станци юкъе а увзаш, халкъа тlахьожама Назрановски районни комитето хадданза тlахьожам лоаттабу пестицидаш лелаяра инструкцеш телха ца яйтара.

Халахете а, цхьадолча боахамий кулгалхоша, агрономически службаша йоагlаш йола йоакхо яц цу деша.

«Назрановский» совхоз. Пестицидаш дlаоттаяра хьакъоастаяь помещени хила еззача тайпара яц. Йоагlча бесса хьалъяьяц стеллажаш. Айхха дlа па а къовлаш, гонахьа аьшка цхарал теха я уж. Тхов ба ладар чуухаш, бетон а йила тоаяьяц кlийле, помещенешка бlеха я. Складера бытовой цlа а дац хила деззача тайпара кийчдаь. Коа дахчах хьаяьча будка чу дlаоттадаьд геттара чlоагlа кхераме дола дохьаж (лассо — атразин, примэкстра). Склад чуйолча коана гонахьа карг яьяц, ядохимикаташ чуйола помещени айхха дlакъовлаш паlараш яц. Склада коа, ший ханнахьа юха дlа ца йохьийташ, дукха хьаlайна тара улл. Уйла яьяц цlи яьлча из йове эша инвентарь lалашъяра.

Уж кхоачамбоацараш долаше, ядохимикаташ хьачукхахьа а уж лелае а совхоза санитарни паспорт деннад.

«Октябра 40 шу» совхоз. Ядохимикаташ чулоаттаю помещенеш шийн параметрашка диллача хила еззача боарамегlа яц. Стандартни еце а йолаш я стеллажаш, огнетушителашкара дlайикхача цlи йоае эшаш йола инвентарь.

Бытовой помещенешка барзкъа хьалъолла шкафаш, гlандаш дац, массанена а деннадац болх беча хапа эша лаьрххlа барзкъаш. Гонахье а лаьтта а бlехдеп склада коа яьсса тара йоагаю. Из де йиш йолаш хlама дац.

Назрановски совхоз - техникум. Геттара во лелаю укхаза ядохимикаташ. Кхаьнахьа дlа-са кхайсай уж: складе, централъни хьатта, хьалха хьатта хиннача кхоаленна кlал. Дохьажа уллув да ферме помещенеш а ца тоъаш, кхоаленн кlал дlаотадаь 230 бежан.

Кхераме йола ядохимикаташ лораеш саг вац. Лаьрххlа кирпишках хьалъяь склад аварийни хьале я. Тховнах ладар чуух, наlараш чlега дlаболлаш яц, ядохимикаташ дlаоттае стеллажаш яьяц. Ядохимикаташ, минерални удобренеш lовlаш ка техай, упаковка еха талхаш латт. Гранулированни йола минералъни удобренеш аьта а аьта, кхай тlа дlатессача пайда лургболаш яц. Пайдана йоацача яьннай пестицидаш а.

Складе яц бытовой помещени, эшаш дола барзкъаш, хlаране гигиена лелаяра эша хlамаш. Иштта долаш дац дохьажах хlара саг лоравара эшаш дар. Минеральни удобренеш, пестицидаш хьачукхахьа а уж лелае а бокъо йолаш дола паспорт йилла ха тlехьаьнна да.

Совхоз - техникуме lалашъяьяц цlи йоае эшаш йола инвентарь. Склада ков а гонахье а геттара бlеха я.

«Экажевский» совхозе долаш дац юртбоахама культурашта химобработка яра журнал. Дlатайса ядохимикаташ тlера дlайоахаш акташ увттаяц. Ядохимикаташ чуйолча цlагlа бlеха, тlаьда я. из бахьан долаш каьхата а дахчап а упаковка телхай. Кизга бlалгаш ца тохаш латт кораш. Дукхагlйола стеллажаш телхай, хlаьта йолаш яраш а стандартах хьаяьяц. Химикаташ lовlашкайийтта яда, галешкара дар малагlа тайпа дохьаж да, из мел дукха да хьахьонхаш этикеткаш яц.

Проектагlа хьаяь бытовой помещени кхыча гlулакха дlаеннай. Укхаза лелаю газови баллонаш, царех миччахана цlи ялар кхерам ба. Йолаш яц цlи йоае эша инвентарь. Тара ший ханнахьа юхаяхьийтац. йоагайий е йохайий дlайоаккх из. Барзкъаш, гигиена лелаяра эша хlамаш кхачан склада гаьна йоацаш латтача цхьан шкафа чу я.

Массарел «тlехбаьннаб» **«Маяк»** совхоза кулгалхой. Укхаза цхьаккха кхоале а йоацаш, ара lокхайса яда химикаташ. Протразин яха гербицид ТМТД яхача дохьажаца вlашагlтехай. Из цхьаккха дича а де йиш йолаш хlама дац. Ядохимикаташ латташ йола моттигаш лораяц, миччa хана хьайбаш тlадаха йиш йолаш хьайийлла я уж. Санитарно-бытовой помещенеш йолаш яц, из ца хилча хала да спецбарзкъаш, саг лораеш йола а гигиена а хlамаш лелае. Ха тlехьаьнна да санитарни паспорт.

Хьагуш ма хиллара, района агрономически служба боахамий кулгалхоша де дезар дац lалам, наьха унахцlено лорайра.

Ядохимикаташи минеральни удобренеши лелаеча цlенхаштта кхоачамбоацараш хилийтарах строги выговораш яьй «Маяки», «Экажевскийи» совхозий керттерча агрономашта Н. Богатыревнеп М. Мартазановнеп, выговор яьй совхоз - техникума керттерча агронома М. Аушевна.

Ядохимикаташ лелаеча тlахьожам ца лоаттабарах, уж хьачукхахьа санитарни паспорташ боахамашта бокъо йоацаш теларах, строги выговор яьй района СЭС керттерча лора Г. Могушковна.

Ядохимикаташ лелаеча тlахьожам ца лоаттабарах бехк баьб РАПО совета председатела А. Газдиевна, района керттерча ветлора М. Мальсаговна.

А. ДЖАНДИГОВ,
халкъа тlахьожама Назрановски районни комитета председатель.

Нохч - Гlалгlай шекара завода тlахьожамхоша хьинаре дакъа лоац халкъа рузкъа лорадеча, керда таронаш юкъе а йоалаеш lилман - технически прогресс сихъеча.

СУРТА ТIА: М. Ужахова — халкъа тlахьожама группа председатель, Н. Донская — халкъа тlахьожама группа член, Хь. Мовсаров — халкъа тlахьожама группа член.

З. АМЛИЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тlахьожама комитете

БЕХК БАЬБ

НГIАССР халкъа тlахьожама комитето энергонадзорaца цхьана баьча тохкамо хьахьекхад Нохч - Гlалгlай гlишлошъяра управлене (керттера энергетик нов. Абдулаев) организацешка йоаго - энергетически ресурсаш кхоярa режим кхоачам ца елга, доал доацаш йола моттигаш нийсйолийтилга.

Масала, СМУ-4 (керттера инженер нов. Ахмадов) 1984 шера оттаьча лимител совгlа кхозза дукхагlа — 77 эзар киловатт - сахьат электроэнерги йоалъй, хlаьта из бахьан долаш 9,2 эзар сома гlод текхад. Иштта кхозза совнагlа — 173 эзар киловатт-сахьат электроэнерги йоалъй ДСК (керттера инженер нов. Сати-Аджиев), ЖКК (керттера инженер нов. Арцаев) 3-зза — 231 эзар киловатт-сахьат электроэнерги а йоаль 27 эзар сома, СМУ-11 (керттера механик нов. Гойгереев) 2-зза — 68 эзар киловатт-сахьат электроэнерги а ярах 98,9 эзар сома гlод текхад.

Гlишлошъяра управлене организацеша 1984 шера 11 бетта 808 эзар киловатт-сахьат электроэнерги йоаярха 98,9 эзар сома гlод текхад.

Гlулакх доацаш сов дукха йlовхала энерги йоаю. Масала, СМУ-4 а ДСК а паропроводий теплоизоляци во хиларах, канденсатоотводчикаш па хиларах, запарно-регулирующи арматура телха моттигаш хиларах хlара шера 2,4 эзар сома маьха 400 гигакалори йlовхала энерги зехьа йоаю.

Электроэнерги хьурмат доацаш йоаеш йола моттигаш гучаяьхай. Гlулакх доацаш дийнахьа электролампаш летаяр, кустарни хьисапе хьаьча электронагревателех пайда эцар (ДСК, СМУ-4, СМУ-6, СМУ-8, СпецСМУ-10, ПМК-105, ЖКК) бахьан долаш гlулакх доацаш йоаяь электроэнерги шера 20,9 эзар сома маьха 419 киловатт-сахьат я.

Энергоресурсех пайда эцара болх вlаштlехьбаккхара даькъе цlенхаштта кхоачамбоацараш нийсдалийтарах, царех пайда эцара лимиташ тlехъяхарах керттерча инженерашта СМУ-4 — нов. Б. М. Ахмадовна, ДСК — нов. С. К. Сати-Аджиевна, ЖКК — нов. С. В. Арцаевна, СМУ-11 керттерча механика нов. К. К. Гойгереевна выговораш яьй.

Энергоресурсаш кхом ца беш дlавхийтарах паччахьалкхенна хинна зе цхьадолча даькъе юхаметтаоттадар духьа хьатакха тlадожадаьд бетта доагlача алапей боараме ахча: нн. Б. М. Ахмадовна — 225 сом, С. К. Сати-Аджиевна — 250 сом, С. В. Арцаевна—170 сом, К. К. Гойгереевна—170 сом.

Белгалдаьккхад, дош дувцача хана управлене доал деча организацей кулгалхой цlенача дег тlара ца хинна хилар, Комитета членаш тувлабе гlийрта хилар.

Энергоресурсех эффективно пайда эцара хьакъехьара партей правительствап указанеш лерттlа кхоачаш ца ярах, уж дlаухийтача лоаттабе боаггlача тайпара тlахьожам ца лоаттабарах, йlовхалеи электрически энерги хьурмат доацаш йоаярах Нохч - Гlалгlай гlишлошъяра управлене керттерча энергетика нов. М. Ц. Абдулаевна строги выговор яьй.

Оаха яздаьчун лерагlа

«Бlаьсти хьежаргьяц»

Иштта юрта а болаш укх шера 28 феврале «Сердало» араяьннача рейдови материала тlа дувцар Сунженски района боахамашка бlаьстана кийчо еча кийсдалийтача кхоачамбоацарех

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. Чагаева. Цо хоам бу: «Статья йийцай XX партсъезда цlерагlча, Орджоникидзе цlерагlча, «Заветы Ильича» колхозий парткомашен правленешен цхьана яьча заседанешка. Цу тlа дийцар бакъда. Таханарча дийнахьа, XX партсъезда цlерагlча колхоза доалахьа йолча 6 силос хьокхача комбайнех йиъ тоаьяй. «Заветы Ильичан» Орджоникидзе цlерагlеп колхозаш ялатий фуца lалашъяьй. Деррига фу цlен а даь, дlадувргдолча стандартага кхоачадаьд».

ГИЗГИЙ МАЗА

«Сунжамежрайгаз» управлене коллективана хьалхашка оттадаь декхар да йиъ районе — Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Грозненски — бахача наха газ лоаттаелга lалашдар. Чоалтане а бехктокхаме а декхар да из. Эзараш нах ба цунга хьежаш а цох пайда эцаш а. Сийна ала лаьгlбелча шеллу фусамашка, кийч ца деш дус пхьор.

ЦУ ТАЙПАРА хlама ца хилийта декхарийла ба управлене кулгалхой. Цхьабакъда, укхаза из дицдалийтад. Цунна тешал ду тlеххьарча хана тайп-тайпарча инстанцешка ухийтача жалобаша, заявленеша. Къаьстта бехк боахаш дувц коача газ лоаттаеча дукха кхоачамбоацараш хиларах. Газ яхьаш а ца яхьаш а моттигаш хул, еча а хила еззача тайпара йиза хилац баллонаш, цхьайолча хана водителаш шоаш хьалха дlатlанийсбеннача уж дlа а ехке, дlаболх, яхаш язду цар.

Халкъа тlахьожама Сунженски районни комитето техкача гучадаьгар «Сунжамежрайгаз» управлене балха тlа цlенхаштта кхоачамбоацараш долга. Кегаенна я учет, цхьаккха порядок йолаш яц бахача махага газ йоккхача хана хьайийю квитанцеш-извещенеш. Газ дlакхухьача водителаша шоай безам бар леладу. Водителаша С. Нальгиева, Б. Нальгиева, Х. Дудушева, Ш. Самбулатова, слесарашца А. Мержоевца, С. Нальгиевца, М. Бугаевца, Накостоевца, В. Героевца барта а болаш, шоай отчеташта юкъехухьаш хиннад бухгалтере регистраци яь йоаца квитанцеш, баллонаш хьал ца юзаш абоненташтa газ кхихьай, квитанцешта lотlаязбеш хиннаб вlалла а боацаш бола нах, дагадехха адресаш. Масала, отчеташта юкъе я номераш 017000 — 019000 — 020000 йола квитанцеш. Царех цхьаъ цаl «Сунжамежрайгаз» бухгалтере гlолла чакхдаьккхадац.

Гlулакх цlена доацилга ха тоъам бар шера 72—80 эзар квитанци-извещени мара дlа ца еннача, бухгалтере юха хьачукхаьчараш шозза дуккагlа йолга хайча.

Иштта из дале а, уж мичара ух ца а тохкаш, отчеташ хьачуийеш хиннай керттерча бухгалтера Е. Казютенкос.

Управлене бухгалтерски учет кегаенна хиларах эггара хьалха бехке я керттера бухгалтер. Паччахьалкхен финансови дисциплина лорае декхар тlадилла оттаьй из цу балха тlа. Моллагlчо фуннагlа дувце а, доаггlар де дезаш из я. Духьале ца еш, оарц ца доаккхаш шийна фиктивни йолга ховшше а отчеташ хьаийяьй цо.

Управлене кулгалхоша из бехктокхаме ца озаш йитар фу бахьан да? Дош къоастаде-м цунгара дlаболабала ма безарий.

Управлене кулгалхоша шоай ханнахьа ца беш бита болх бер халкъа тlахьожама комитето баьр. Администраци бехктокхаме а эза, цо хьадийхар пекхе бийца водителаш, слесараш балха тlа битарах дола дош къоастаделга. Хlанз мукъагlа хlаранена доаггlар а даь, гlулакх тоалургда, аьнна хетар. Цхьабакъда, иштта хиланзар из. Къоал деш хинначарех цаl балхара дlаваккханзар. Управлене начальника В. Горобеца еррига а ший эгlазал тlаяхийтар контролера И. Мейриевна.

Коллективе хlанз дола морально-психологически климат дикагlа кхетадара къаьстта дувце деза цу шиннена юкъе эттача къовсамах.

И. Мейриев «Сунжамежрайгаз» управлене балха вера 1977 шера. Хьалхарча пхеялх шера шийх бехк ца боаккхийташ чакхваьлар из. Дlахо а дика болхло а волаш дlаваха мегар къоалеш дара никъ бехка из духьала ваьннавецаре. Цкъа санна дуккхаза а кертагlдаьхад цо бахача наха газ дlаккухьаш йола баллонеш хьал ца юзалга, юхейиса конденсат lо ца йоаккхилга, кулг-кара ахча хьаий а деш, газ йохкилга. Управлене кулгалхошка дувцарах кхы хlама а ца хинна, парте райкома, халкъа тlахьожама комитетага, РСФСР финансай министерства Нохч-Гlалгlайче гlолла волча керттерча контролерага-ревизорага, кхычахьа дукха жалобаш ахийтай контролера оарц дехаш.

Масала, «Чечингаз» производственни объединене директорга Ю. Героевга соахка сентябрь бутт болалуш цо язду: «Сунжамежрайгаз» управлене газ чуйоттача станце ах бутт совгlча хана (13—31 августе) ехкай 183824 килограмм коача газ. Из цхьаккха а дича хила йиш йолаш хlама дац, хlана аьлча цу юкъагlа станце хьачуенар 163834 килограмм мара йоацандаь. Ткъо эзар килограмм совгlа яр баллонашка конденсат чу а юташ, искусственно хьаьяй. Бахача наха дlакхухьаш йола баллонаш йиза яц, телхаю кхерамзлеп техника, кулга цlена боацеча наха къоал де теро лу цу гlулакхо».

Амма моттигерча кулгалхошта мо мара дlахезанзар контролера доаха оарц республикански объединене кулгалхошта а. Жоп доацаш дисар lаьдала рузкъа лорадара оарц дехаш цо кхычахьа яздаь каьхаташ а.

БОХА ца беш бисар гизгий меза. Хих воалаш хи тlадам ца кхийттача санна висар газ совъяхара дуккхача шерашка кулг шаьрдаь вола коачача газа службай начальник Г. Дудников. Кхетаде хала да берриг маза вlашагlбелла саг бехктокхаме ца озаш витар фу бахьан да.

Бlаргача яха хlама санна новкъа вар хlанз контролер И. Мейриев. Управлене кулгалхошта керттера проблема а хинна дlэттар газ чуйоттача станцера из аравоакххилга. Кlезиг - дукха гlулакх дижача управлене гlолла приказ а теха, Мейриев бухгалтере хьачувоалаваь lохоавир, водителашкара квитанцеш - извещенеш хьайийергьа lа, аьнна. Хlанз тlатеlla уйла еш бар из балхара дlаваккхара. И. Мейриева во болх бу аьнна эггара хьалха приказ техар 1983 шера сентябрь бетта. Учет нийса пелаяц, тlахьожам лаьгlбелийтаб, аьнна выговор йир цунна. Цул тlехьагlа, цхьа шу даьлча, юха а бехк бир болх дика бац, аьнна. Цхьабакъда, кхетадеш дацар оззаваь балха моттигера хьа а ваьккха, конторе lохоаваьча саго контролера декхараш мишта кхоачашдергда.

Хьагучча бесса, лехаш хиннараш из балхара дlаваккха бахьанеш мара дацар. Чlоагlа гlадбаха тlайийцар управлене кулгалхоша коача газ дlахецачара кхоачамбоацарех дувцаш бола халкъа тlахьожама комитета соцам. Берриг а бехк шоашта леткъаш кlордаваьча И. Мейриева кертагlа бахийта лаьрхlар. Управлене директора В. Горобеца кlира болх а баь, чувахача контролера тlехьа приказ техар из белхара дlавоаккхаш. Оршот дийнахьа балха аравала везац, аьнна язъяь записка лаьрххlа саг а вахийта, цlагlа чу яхьийтар. Дувцар дикагlа кхетадара из документ ше долча бесса доаладича бакъахьа хургда: «н. Мейриев И. А., «Сунжамежрайгаз» ЭПУ администраце дlахойт Хьога 23/II-85 шера денз хьо балхара дlаваьккхалга. Хьа а вай, хьай къахьегама книжка дlаэца».

Халкъа тlахьожама Сунженски районни комитето тlайийцача соцам тlа хоадам боллаш белгалбаьккхабар хlаране бехк. И. Мейриевах а аьннад административни бехктокхаме оза веза из, цхьабакъда, балхара воаккхилга цу юкъе вlалла доагlаш а дацар.

— Газ чуйоттача станце цlенхаштта кхоачамбоацараш да, аьнна И. Мейриева НГIАССР КНК язъяь тlехьяра жалоба тхога хьаккхаьчар, — йоах халкъа тlахьожама районни комитета председатела Хь. Гиреева. Тхона чlоагlа новкъостал дир цо. Районни комитета хетачох, из балхара дlаваккхар цхьаккха дича а нийса дац.

И. Мейриев бокъо йоацаш балхара дlаваьккхав аьнна хеташ ва районни газета редактор И. Чунихин а.

— «Тlахьожам бицбелча» аьнна корта а болаш, статья техаяр оаха «Сунжамежрайгаз» управлене балхах, — йоах цо. Цу тlа хоадам боллаш, аьннад бехке малав.

Тхо кхеташ дац управлене начальника В. Горобеца даьчох. Бехке бараш хlама ца деш битаб, зулама никъ бахка гlерташ лийнна Мейриев балхара дlаваьккхав. Цох болх тоалургбац, кулга цlена йоаца тоаба йоха ца йича, аьнна хеташ ба редакце болхлой. Цхьабакъда, иштта хеташ яц «Сунжамежрайгаз» управлене начальник.

— Аз сай приказ хувцаргдац, учет во пелаяьй цо, — яхаш, кулга цlена боаца нах ткъама кlап а лаьца, духьале эттай из.

Хала да цо лаьца никъ кхетабе. Учетах лаьца вай дувце, ала деза ма могга из кегаеш, нийса дlа ца йохийташ хиннараш управлене кулгалхой шоаш ба. Контролера Мейриева укх шера хьалхарча шин бетта фиктивни я, аьнна хьа ца эцаш йитай 200 гаргга квитанци - извещени. Хьо болх бе дага вац, аьнна управлене начальника В. Горобеца ше кулг а яздаь, бухгалтере дlачуеннай уж. Болх тоабе аьнна халкъа тlахьожама комитето соцам тlайийцачул тlехьагlа даь хlама да из. Хьалха санна машинаш хехкаш, шоашта хlамилг йоаккхаш лел водителаш, хьайийду фиктивни документаш.

Хьагучча бесса, юха а харцахьа дlакхестай чарх, бохабанза бисаб цlена боаца маза. Цхьабакъда, бохабанза-м баргбацl Тlахьожама комитето, КПСС райкомо хlаране бехк къоаста а бе, доаггlачоа тlатазар а деш, нийсхо ергья, аьнна хет.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
тха спец. корр.

● *Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш*

ИЗ ДИЙНА БАРАШТА ЭШ

Город МагIалбике командировке вахийта хинна со дIачуэттар тIемен къахьегамен сийлен музее. Зданена хьалхашка мраморни ларда тIа латт бе йоахкаш автоматаш а йолаш болча салтий тIох яь бIалгIаш, шоай тIеххьарча — хувцаш йоацача, ха йоацача посте этта.

ТIемахой - мехкахой бIаьш цIераш гулъяьй музея картотекашка, спискаш йIаьхлуш латт, керда тайпан цIераш я лехаш. ТIем тIа лаьттарашта хетаяь я цар сурташ, фронтера кхахьийта письмош, совгIаташ, шоаш лелаяь хIамаш чу а йолаш хоза кийчъяь экспозицеш. Музея йIаьхий материалаш — из да граждански Сийлахьбоккхача Даймехкен тIемий эпопея, МагIалбика оборона хьахьокхаш дуккха сурташ даьхача, стендаш кийчъяьча музея заведующе Чербижев Алсбика Башира чIоагIа хьийгача къих хьахиннар.

УКХАЗА да тIем тIа боабаьча, йоккха йоацача Долакоарча са юртахой портреташ а. Эггара хьалха болхачарца шоаш раьза а хинна Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа вахав цигара 150 саг. МагIалбика Моздокен дIалийначул тIехьагIа хьунашка бахаб юхебисараш. Цига вIашагIъехка партизански группаш халданза етташ фашисташ боабеши царна доккхий зенаш деши хиннай.

Партизаний землянкаш, хIанзарчоа аьнна сихха хьалдаь гIирсаш, шелалахи лайхи лоравалара дукха пайдана яцар. Се цу хана зIамига хиннавале а, дагайоагIа сона уж. Немцаша дIалаьцача Моздокера арадаьнна тхо цу землянкашка дар Iеш. ХIанз а тIехьа дицдалийта маган сона. МагIалбик шоаш дIалаьцачул тIехьагIа немцаша СоагIапча, Долакоана, Инаркъена йоккхий топаш чу а етташ, маьрша баха нах боабар.

Цкъа МагIалбика юххера йилен боалабаьча немций группа яр юрта юкъе гIолла дIаюгаш. Оаха, кIаьнкаша, дайдда царна дIатIа а дахе, цIогIа тохар: «Гитлер капут, фриц капут!». Чов хинна бат а йолаш волча цкъан немецки эпсаро, тхотахьа хьа а вийрза, жоп делар: «Гитлер капут! Вир капут!». ТIеххьарча дешай маIан фуд ца а ховш (вир — немций меттала «тхо» яхилга да), юртарча наха йоахар: «Немецки эпсараша шоаш а йоах, Гитлер вир да».

ДагадоагIа сона. Долакоарча наха аргI-аргIагIа вай салтий эпсараши шоайцига хIама даа чукхийла, шоай тармлучох шоашта вIашагIбийтта кхача, Iаттагара льккхача тайпара йIайха шура доарашта госпитале кхихьа.

ДIахо стендашка хьежаш делаш сурта тIара бIаргаяйра сона йовзаш йола къонахчун юхь. тIаювхача кителах йоахка Слава яха, Даймехка тIема орденаш, Цеча Седкъа ши орден; европейски мехкаш мукъадахарах тийнна дуккха медалаш. Из вар Долакоара Энгиноев Дуда Эдиевич — Слава яхача ордений виза волча 2200 кавалерах цаI.

— ТIом хьовш Ленинградски военни округе вар со, — яхаш дувцар цо, — юкъханца разведчик, цул тIехьагIа разведчикий отряда командир волаш, 1942 шера хала чов хилар сона, эггара хьалха луш дола совгIат а цу хана делар, дукха ха яьккхар аз госпитале уллаш.

ХIьата цунах дола кхы хIамаш цун документаш тIара, из венначул тIехьагIа хайра сона.

125 Краснознаменни стрелкови дивизе разведчикий отряда командира сийлахьа гIулакхаш ерригача Ленинградски фронте гIолла дIадаьржадар, дIахезадар. Пулковски лакхаленашта юххе «мотт» ба лхийта хинна сержанта Энгиноева отряд моастагIчун тыле чу а яьнна, цигара есаралла ваьккха, полковник а тIехьа, итт салте а воалавеш юханхаьчай. Вай командованена чIоагIа эшаш хинна хIамаш дийцад цар. Из хIама карагIдаларах, цу тIем тIа шозза човнаш яь воккхагIвола сержант хиннача Энгиноевна III степена Слава яха орден лу.

1942 шера феврале Энгиноева командагIа хинна разведчикий группа фашистий тыле а яха, цига кхо ди а даьккха, есаралла цхьа эпсар а воалавеш шоай бараш болча юхайоагIаш хиннай. Цу ханна немцаша го баьб разведчикашта. ХIьата а, дов вIашка деш тоъал ха яьккхачул тIехьагIа, маьрша шоай штабе юхакхаьчай группа «метташ» а доаладеш. 117 стрелкови дивизе командира Советски Союза Турпала В. Трубачева поощрени е а оттаваь, дукха ха ялалехьа II степена Слава яха орден еннай укханна. I степена Слава яха орден еннай Дудийна Варшавагахьа юхадолхаш долча моастагIчун низашта никъ а бехкаш, Висла тIара тIий цо эккхийтарах. Цу ханна деннад цунна зIамагIволча лейтенанта чин а. ТIаккха юххера а — Германе, Берлин яккхар, денале гIулакхаш бахьан долаш кхы а тийнна орденаши медалаши. ВорхI шера тIема никъ беш чакх а ваьлна. 1946 шера цIанхаьчав денал дола разведчик.

Шиъ даьна карагIдиннарг ду г. [illegible] Энгиноев Набе, дерригача вай халкъо.

— Ужжамо денале гIулакхаш делга нийсденналац са, сов дукха ха яьккхар аз госпитале уллаш, — йоах цун даьвеший воIо Энгиноев Султан Габесовича, диъ шера тIем тIа летачо — Малгобекски лесничества егера.

Ужжамо дола дешаш ала лоагIа цу берригача тIемах чакх а ваьнна. Даймехка тIема орденцеи «За отвагу», «За боевые заслуги» яхача медалашцеи цIавенача а маьршача къахьегаме Октябрьски революце орден яьккхача а Пседахски совхоза болхлочох Коттоев ТIурах а. Фронтера Цеча Седкъа орденацеи дуккхача медалашцеи цIавена, дукха ха йоаццаш венна цун воша Хуса совхозе трактористалла болх беш вар. ХIьата цар вежарашта Коттоев Али Тухоевичеи Гапур Исмаиловичеи Сталинград йоаккхаш шоай кортош Iодехкад.

Сталинградски тIом лаьттача юкъагIа 20 гаргга саг веннав аьнна каьхаташ кхаьчад Долакоа. ХIьата дукха кхабараш Брестски крепость йоаккхаш баьча тIем тIа лийгаб, хIана аьлча Малгобекски районера бIарчча цхьа набор Белорусски военни округе хьожаь хиннай.

СТЕНДА тIа доахк вежарий - танкистий АлероевгIар — Мухьмаден Халидеи (тIеххьарвар дукха ха йоацаш веннав фронте хинна къаьнара човнаш юха хьарах) сурташ. ЗIамига болча хана дена да воацаш виса ши воша даьвеший новкъосталца напас-хьалйхеваьв. ВоккхагIвола Дадий Мухьмад тIом хьайнача хьалхарча деношке а вахав фронте, тIехьагIо ше раьза а хинна ваха зIамагIвар Къулбехьен фронте нийсвеннав. Танкист хила безам болаш волча цунна дагалаьттар дукха ха ллалс кхоачашхиннад. Алероев Халида экипажа хьалхашка декхар оттаьу, кхаь танкаца Войла яхача станце чу а лийлхе, тIемаца развелка е аьле. Станце чухьед танкаш, атака йий немецки бронепоезд пархниг а яьккхе, моастагIчунгара станци хьайоаххь. Из тIом барах совгIат лу лейтенанта Алероева танка экипажа, Лакхехьарча Главнокомандующегара баркал кхоач.

ЦIаькха фашистий бIу латтача чухьелх танкаш, корзагIбаьнна фашисташ боабу, противотанкови батарея йохаю. Из тIом беш йоккхача топа командир Зайцев вув. Метта доагIаргдоацача даьннад гIулакх — моастагIчун танкови колонна тIа а кхаьча, го баьб танкана. Экипаж дийна йолаш дIакарайига гIийртаб фашисташ. Немецки ялх танк тIахьиддай Алероева танкана, тIаккха ше йоккха топ йийтте фашистий кхо танк йохаю цо. Пхийттазза шийна яь атака юхатехай экипажо. хIьата а шоллагIча дийнахьа мара гонна юкъера йоалаялапзар, шоайчарех дIакхетанзар танк. Доккхал деш яздора цу хьакъехьа фронтовой газето. Из денале гIулакх бахьан долаш лейтенанта Алероевна I степена Даймехка тIема орден лу, цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа Шаулий яхача латвийски города юххе моастагIчун противотанкови батарейи ши пулеметни точкеи вIашта а йихьа, никъ баьккхар наступлени еш болча вай салташта. Из тIом барах II степена Даймехка тIема орден еннай Алероевна. Цу танкана Малхбоален Пруссе кхаьчай экипаж.

Циггача вIашагIкхийттав изи цун воккхагIвола воша, сержант Мухьмади. Из а хиннав ишта тIом дика барах тийнна совгIаташ долаш — Цеча Седкъа ордени медалаши...

Долакоа а ваха, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача дийнабарех бIарг тоха догдоагIа. ХIьата уж, музее директора Алсбика Башира яхачох, дийна биса дукха бац. Юртсовете со дIачуваьлча, цу чу нийслу сона тIем тIа хинна ши воша а волаш, хьинар долаш, самукъане къонах, Къахьегама Цеча Байракха ордена кавалер, юртсовета председатель Гуноев Умар Даудович. Цун вежарий портреташ юртахойчарна лалла, дикагIа бIаргагургдолчу хьалтеха доахк. Турпала гIулакхаш карагIдиннад царна тIем тIа, хIьата маьршачу хана [illegible]. Са деза юртахой, хоза [illegible] сона. Хьох а, Гуноев Якуб Даудович!... Из Цеча Эскаре ваьккхавар 1939 шера, г. Барановиче машинаькъа техникум чакхъяькхачул тIехьагIа. ТIом дIаболабаьб 1942 шера 6 июле лейтенант, стрелкови взвола командир волаш, хIьата 12 июле хала чов яьй цунна, цул тIехьагIа из ца ерзаш ши бутт совгIат ха яьккхай госпитале. ТIаккха г. Ржевски районе Волга аьтта оагIорахьара моттигаш мукъайоахаш хиннав. Октябрь бетта пулеметни очередь чакхъяьнна хьалгIотталургвоацаш иллав из 1944 шера 4 мае кхаччалца. ХIьата а ший динза дисар дIакхоачашде вIаштIехьдаьннад цун. ВоккхагIвола лейтенант а волаш духьала нийттав фашисташта. ДагайоагIа цунна психически атакаш.

Сона хьалхашка дала хано IажагIдаь Гуноев Якуб Даудовича документаш, цунна тийнна правительственни совгIаташ. ХIанз пенсе а ваха цIагIа ва из.

Цун зIамагIвола воша ЯрагIи 1942 шера ше раьза а хинна фронте вахав, шозза Советски Союза Турпала Исса Александрович Плиева команда еш хиннача Краснознаменни Кубански дошлой корпусе а волаш тIом беш хиннав. Одесса мукъайоаккхаш баьча тIем тIа майра латарах III степена Слава яха орден еннай цунна. Цул тIехьагIа контузи хиннай, юха а тIом беш хиннав. юха а майрали къопахчали гойтарах совгIаташ деннад. ХIанз «Малгобекнефть» НГДУ ОРС-е болх беш ва из.

ТIом болабеннача юххье эскаре а хьийха, фронте ваха хинна Солтукиев Хуса бирса герз — «Катюша» — деташ хиннав, Курска юххе баьча тIем тIа дакъа лаьцад. ТIом чакхбаллалца бIарг тIера ца боаккхаш етташ аьтаб моастагIий. Цкъа иккхача снарда гарг кхийттай машина радиатора, цхьабакъда, денал дола водитель вехавац. машина ткъамаш тIа IотIаховшилга дийхад цо шин салтечунгара, тIаккха цар йоддаше хий чу а детташ, бирса машин тIема ялх километр гаьна яккха йиш хиннай.

БIАРГАГО. хьоашал тасса дезаш кхы а нах бар са, хIьата а, нерта чура дIаялацар Солтукиев Хусас дийцараша чуйоссаянь уйла: йIовхало мерца Курски дугера ареньши дийна мел дола хIама дIаэцаш лотабенна цIера алеи, йоагача танкех уха Iаьржа кIури, Iоажал эша а яь котало йоаккхаргхиларах дог тийшаи бола дийна нахи. Солтукиев Хуса а кхы мел бараш а, цIабирзараши боа а баь цIа ца боагIаш бисараши — уж берригаш а теннараш ба. Духьала лаьттаб, тIаккха котбаьннаб!

...Немций Малгобекски района гаргакхаьчача хана нохчаштеи, гIалгIаштеи, эрсаштеи, Нохч - ГIалгIайчене дахача кхыча къамаштеи юкъе цIур болла гIийртай геббельсовски пропаганда. кхыча къамий республикашка а ше из де гIийрттача тайпара. Цхьабакъда, из вIаштIехьдаьннадац. Баха нах берригаш а арабаьннаб оборонительни гIирсаш хьалде. Дуккха малгобекцаш белгалбаьннаб къахьегама фронте. «За трудовую доблесть» яха медалаш тийлар царна. Массе а фронте латаш хиннаб малгобекцаш, хIьата цар хьамсара МагIалбик лораеш лаьттаб вай Даьхен дуккха къамий викалаш: Нохч-ГIалгIайчура Кулиев Рамзани Битиев Магомети, Черсий-Балкхаройчура Шухова Болиза а Наков Михаил а, Дагестанера Халимов Назар, Къулбаседа - ХIирашкахьара Колоев. Къулбаседа Кавказа сигале лораеш цIакхча а йовргйоаца шоай сийле яьккхай летчикаша Юдин Вадим Ивановичеи Павлов Георгий Павловичеи. МагIалбика юххе моастагIчун позицеш йохаеш хиннав гIалгIа, бомбардировочни авиаце штурман М. А. Эсмурзиев.

— Укх гарггача хана массе а юрта памятникаш логIаргда вай, — йоах КПСС горкома хьалхарча секретара Т. Д. Албакова; хIьата Долакоарча турпала — Энгиноев Дуда Эдиевича памятник догIа лерхI. Долакоарча культура Шенна хьалхашка керда яьча сквере.

Нийса да! Малгобекски районера турпалаш вайна лалла бахаргба, [illegible]

И. АЛИРОЕВ,
профессор.

Кхоана—Дерригдунен унахцIенон ди

Укх поликлинике керттера моттиг педиатрашна кхоач, хIана аьлча, из — № 5 йола Старопромысловски районера поликлиника берий йоландаь.

Эшаш мел долча хIаманца Iалашъяьча поликлинико йоахо ю цу районе дахаш долча ткъо эзар совгIча берий. Цар могашал лораеш, тоаеш ба хирургаш а травматологаш а, отоларингологаш а окулисташ а, психоневрологаш а неврапатологаш а, болх беш я физиотерапе, электрокардиограммай прививочни кабинеташ. Массанена белгалъяьнна йовзаш я укхаза дарбана йолча физкультура группа. Цига дакъа лоацаш да хIанз 40 совгIа бер. Царна лаьрхIа Iалашъяь я тайп-тайпара тренажераш. Дукха ца говш поликлинике болх бе йолалургья солярий а бассейнаш а.

Лакха квалификаци йола поликлиника специалисташ ба эггара вайна хьамсарагIа йола кхоане лораеш — вай берий кхоане лораеш.

В. КОЧКИН.

СУРТАШ ТIА: зIамигача пациентага хьожаш я лор З. Дзариева; гимнастика еш дарба ду.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

МОГАШ БОЛА КАГИРХОЙ — ВАЙ КХОАНЕ

Дерригдунен унахцIено лораяра организаце Устав чIоагIдалар белгалдоаккхаш 1948 шера денз 7 апреле дезду Дерригдунен унахцIенон Ди. ХIара шера керда хул цун девиз, цу наькъаца общественноста теркам унахцIено лораяра цу е воккх раздела тIа а увааш. ВОЗ решенех «УнахцIена кагирхой — дикагIа бола вай метта дIаоттаргбараш» аьнна девиз а йолаш чакхдоал 1985 шера Дерригдунен унахцIенон Ди.

Цу цIейна кийчо яро а чакхдаккхаро а белгалдоах, 2000 шу доалуш берригаш а могаш хулга Iалашдара керттера фактор йола кагирхой унахцIенон цар хьалаши лорадар вай массане декхар хилар хувцадала йиш йоацаш дола бакъдар долга. Цо гIо дергда кхийнарий а таханарча ноахала XXI бIаьшерене хургдолча берий а могашалла лард йолла.

1985 шера цу денна кийчо ярцеи чакхдаккхарцеи дувзаденна, унахцIено лораяра органашеи учрежденешеи, медицински общественносто шерра ювц кагирхой, школай, профессионально-технически училищай, техникумий дешархой, вузий студентий могашал лораяра эггара лоархIамегIа йола проблемаш.

Тоабеш латт дешархошта, болх беш болча кагирхошта, даьшта-ноаношта юкъе беш бола санитарно-просветительни болх. Шерра пропаганда ю унахцIенача вахара, физически культура сихха дегIайоалаяра тIахьех, къовсам боаржабаьб гIаьле увзар, къаракъ малар санна йолча вочча оамалашта духьала.

29 марта НГIАССР унахцIено лораяра министерства коллегеи профтехобразоване республикански управленеи цхьана яьча заседане дийцад профессионально-технически училищай дешархоштеи студенташтеи медицински гIулакхаш делга дIахо тоадара дешаш. Шоай сийлен декхар лерхI республика медицински болхлоша кхувшийоагIача тIехьен унахцIено лораяреи чIоагIъяреи йоакхо яр. Кхоачам боллаш да цу гIулакхa эша низаши средстваши. ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка хоалуш тоаеннай наьха могашал лораяра база. Болх бе йолаеннай Грозне керда дарбан корпусаш. хьалхара пациенташ тIаийбе кийчлуш я Назранера керда больница.

Хьалъе йолаяьй сменах 240 саг тIаэца йиш хургйола поликлиника а йолаш, 300 маьнги латтаргбола республикански берий больница, 5 врачебни амбулатори, 4 фельдшерско - акушерски пункт, цхьдараш. Больницаши поликлиникаши Iалашъю хIанзарча ханарча диагностически дарбани аппаратураца, практикана юкъекхувл медицински Iилмана карагIдийнна эггара кердагIдараш, чакхдоах деш долча медицински гIон дикали культуреи лакхъяра тIадерзадаь балхаш. Шерагара-шерагIа дуккагIа хул лораши юкъера медицински болхлойи, лакхлу цар профессиональни говзал.

Кагирхой могашалла йоахко яр эггара лоархIамегIа дола пачхаьалкхеи юкъара декхар да СССР. ЦIулухьа 1985 шерара Дерригдунен унахцIенон ден девиз геттара шера хьаллоац вай мехко.

М. МАГОМЕДОВ,
НГIАССР унахцIено лораяра министра заместитель.

ФЕ ХИЛА

Предприятей, колхозий, совхозий кулгалхоша автотранспортах рациональнo пайда эцареи лоаттаярей терко ца еш хилча, цунах мичча хана а шоай хьаштдар де мукъа хул водителаш. Цулухьа шоай мукъагIа йисача автомобилех шоай гIулакха пайда эцар дукха къаьстта сихагIа лехк цар уж.

Иштта Советски районе бийсанна кхо сахьат даьннача хана «Плодоовощхоз» яхача объединене автобаза доалахьарча грузовой автомобила водителa С. И. Газимагомаева, планагIа йоаца рейс еш волча хана. Шаройн Итум-Кхалеи яхача юрташта юкъерча наькъагIа сов сихха лаьлла водаш из юхакъовла ца а мега шувх чувахав автомобиль а тIехьа.

Цу районе ах бийса йоаллача хана Кирова цIерагIча колхоза доалахьарча МТЗ-80 яхача трактора водитель, Борзой яхача юрта ваха С. Асаев Хальди яхача юртагахьа водача наькъа харцахьча оагIорахьа а хьайза ший тракторца ахка вахав.

Уж авареш хиннача 3 саг вийнав, виъ саг хала човнш яь а волаш, больнице вихьав.

ХIанз ара йIоахъяларах наькъашка гIолла дукхагIа лела яьнна мотоциклаш. Царгара хьалхагIа хул хатараш, къаьстта а уж лехкараш водительски удостоверенеш доацаши лехка Iамаизеи бола школьникаш хилча.

Шелковской районерча Старогладовски юкъерча школа 9-ча классера дешархо Дубаев Асхьаб водителa удостоверени а доацаш Моздок — Кизляр наькъагIа волаш 473 километре кхаьчача хана наькъатIара а ваьнна тIанIалтIа ийккхав, цига Iоккхетарах хала човнаш а хинна больнице вихьав.

НГIАССР МВД ГАИ.

СПОРТА ХОАМАШ

ГОВРАШ ХАХКАР

Грознерча ипподроме хилар говраш хахкарах НохчГIалгIайчен хьалхле яккхара яхьаш, уж юкъейолхаш яр кагирхой хьалхарча республикански спортивни ловзараш. Духьаленаш а йолаш хаьхкачка толаш хилар Счет яхача говра тIа яьгIа Кошкина Светлана. Духьаленаш а йолаш халача классе къовсабеннарех Чардаш яхача говраца хьалхара моттиг яьккхар Арсанукаев Аслана. Двоеборье хьалхара моттиг яьккхар Прибоя тIа ваьгIача Спицын Игора.

Коталонаш яьха уж спортсменаш берригаш а «Урожай» ДСО республикански говраш хахкарах йолча секце ухаш ба.

✦

РАЙОНА СПАРТАКИАДА

«Урожай» ДСО Грозненски райсовета чакхйоаккхаш я района физкультура коллективашта юкъера спартакиада. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь я из. Цунна юкъе дакъа лоацараш къовсабелар волейболах. Карара кара тела кубоки хьалхара моттиги яьккхар «Грозненский» совхоза команда.

Баскетболах йолча турнире маIача наха юкъе толаш хилар «Пригородный» совхоза физкультурникаш. Кхалнаха юкъе хьалхара моттиг яьккхар «Первомайский» колхоза баскетболисткаша. ХIанзарчоа спартакиаде хьалхле лелаеш я Ленина цIерагIча колхоза физкультурникий коллектив.

✦

ЕЗА АТЛЕТИКА

Ер бутт юкъекхаьчача Польше дIайолалургья езача атлетиках йола Европа чемпионат. Цунга кийч а луш грозненски динамовцаша, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастераша Арсамаков Исраилеи Седаев Мухадеи дакъа лаьцар Ереване хиннача «ДоттагIала кубок» яккхара дунен халкъашта юкъерча турнире. 24 мехкара штангисташ бар цига къовсалуш. Вай республикерча шаккхе а спортсменах дото призераш хиннаб.

ХIанз СССР гулъяьча команда юкъе а болаш Арсамакови Седаеви шоай тренераца И. Колзоевца Феодосе дешара - тренировочни сборашка баха ба. Мехка спортивни сий лорадеш хургба уж Европа чемпионате.

Т. СОКОЛОВА.

Редактор заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Коталон стратеги». Дукха сереш йола телевизионни документальни фильм. 6-гIа фильм — «Болата плацдарм».
9.35 — «Новкъост илли» яха Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Ташкентера передача.
10.10 — «Дина товараш дукхагIа».
10.40 — «Стамбуле уха экспресс». Йиъ сери йола телевизионни художественни фильм, 4-гIа сери.
11.35 — «Дезалера Iаьдалаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера (Тбилиси). «Болх барга хьежжа сий а ду» яхача циклцара.
12.00 — «БаьцовгIай дуне».
12.50 — «Изобразительни искусство». Обозрени.
13.35 — «Дезали школеи». Телевизионни журнал.
14.05 — «СелаIад» яхача халкъа кхоллам ах йола Дунен халкъашта юкъера VI телевизионни программай фестиваль. «Ка Чу искусство». (Вьетнам).
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «В. И. Ленин. Вахара оагIонаш». Дукха сереш йола телевизионни фильм. «Цкъа хьалаьца никъ». 1-гIа фильм. «Ший вурийтта шу доалача хана».
15.45 — Политически обозревателa В. П. Бекетова къамаьл.
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — «ГIалатий гIайре». Мультфильм.
16.45 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
17.45 — Ю. А. Жукова къамаьл.
18.15 — «Дезал боацаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артистка Е. Гоголевас эрсий советски авторий стихаш прозе еш.
22.10 — Оперетта артистий концерт.
22.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — Карельски телевидене программа.
9.10 — Телевизионни документальни фильмаш: «Ярулли-ма школа», «Из аьттув боалаш вола Казанов», «4-ча «Б» классера Надежда».
9.50 — «Путешественникий клуб».
10.50 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
11.20 — «Лаьттеи, сигалеи, форда тIеи».
11.50 — «Таежни михашка». Телевизионни художественни фильм, 1-гIеи 2-гIеи сереш.
14.25 — «Коммунисташца гIа нийсбеш». «Красный молот» яхача завода комплексни бригада бригадираца Н. Г. Рыженковца кагирхой вIашагIкхетар.
14.55 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
15.05 — «Лоаман кхалсаг». Телевизионни клуб (гIалгIай меттала).
15.35 — «Биографи». Телевизионни фильм.
16.05 — «Телевизионни хьаьшацIа».
16.45 — «Шун каьхатех». Концерт (нохчий меттала).
17.15 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Боагаш ба Iаьржача форда тIара малх». Концерт.
18.30 — «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник Н. Ромадин.
19.00 — «И.-С. Баха сонаташ дIалокх М. Фихтенгольца» яхача фильма-концерта премьера.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Дошо антилопа». Мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.15 — «Могашле».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Любочка» яхача телевизионни художественни фильма премьера.

7 АПРЕЛЬ
ДЕРРИГАЧА ДУНЕН МОГАШЛЕН ДИ
ГЕОЛОГА ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Геолога Денга. Документальни фильмаш: «СССР геологически служба», «Дiахо а лехаш ва», «Кхерий хий къайленаш».
9.20 — «Спортлото» 14-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — Советски Союза [illegible]
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта». Яха музыкальни передача.
12.15 — «Илмен техникеи». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «СССР халкъа артиста Р. Плятта А. П. Чехова дувцараш деш» яхача фильма-концерта премьера.
15.05 — «Ратибора берал». Мультфильм.
15.25 — «Кердадараш».
15.30 — Тахан — геолога Ди. Передаче дакъа лоацаш ва СССР геологе министр Е. А. Козловский.
16.00 — Геологашта дола концерт.
17.00 — «Коллектива инициатива». «Моттиге вIаштIехьдоаких» яхача циклцара. Дакъа лоацаш ва КПСС ЦК член, КПСС Свердловски обкома хьалхара секретарь Б. Н. Ельцин. 2-гIа передача.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Фронтера саламмоаршал». Телевизионни художественни фильм.
20.05 — «Путешественникий клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбольни обозрени.
22.05 — «Джазови панорама».
22.40 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.15 — «ХIара сурта тIа — малх».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Дерригача дунен могашлен Денга. Документальни фильмаш: «Дийна хий», «Раппан — спортивни гектараш».
10.00 — Советски композиторий произведенеех дола концерт.
11.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
12.00 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Шушу-няньа» (ВНР).
12.55 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Сийлахь-боккха Даймехка тIом» яха киноэпопея. 14-гIа фильм — «Белоруси мукъаяккхар» 15-гIа фильм — «Карпаташкара Балканашкеи Венеи».
14.35 — «9-гIа студи».
15.35 — «Вира кIорнго иразмишта лийхад» яха мультфильм.
15.45 — Тха корреспонденташа дувц».
16.15 — «Кинохьежачун спутник».
17.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Нефтчи» — «Спартак» 2-гIа тайм.
17.45 — «ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ. А. И. Хачатурян.
18.30 — Гандбол. Европейски чемпионий кубок. Кхалнах. Финал. «Спартак» (Киев) — «Радничка» (Югослави). Киевера передача.
19.00 — «Дунен кагирхой».
19.30 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йола Дунен халкъашта юкъера VI телевизионни программай фестиваль. «Ка Чу искусство». (Вьетнам).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Дошо антилопа». Мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — СКА. 20-гIа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кубанера хьаьша». Художественни фильм (1955 ш.).

РАДИО

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Цар Даьхе лораьй» (гIалгIай меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Къонал» (эрсий меттала).
11.30 — «Дикалга бодача наькъа тIа». Соколова К. дувцар (эрсий меттала).
12.40 — «Кагирхой оазаш» (нохчий меттала).
13.00 — Реклама (эрсий меттала).
15.15 — «Вай доттагI Iалам» (эрсий меттала).
15.45 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
15.55 — Реклама (эрсий меттала).
16.00 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «Кортамукъалеи иразаи духьа къовсам лоаттабаьчарех дола дувцар». Музыкально-литературни композици.
17.40 — Ашарий концерт.
18.13 — Илли оал Усманов Имрана.

7 АПРЕЛЬ
ГЕОЛОГА ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана дукха еза ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — Геолога Денна хетаяь йола музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — «Къахьегамо сага сий доаких» яха корреспонденци (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллешца доттагIал леладерашта». Концерт (нохчий меттала).

УКВ.

17.00 — «Украински халкъа инструменташ» яха музыкальни передача.
17.40 — Геолога Денна хетадаь дола концерт.
18.16 — Сайранара концерт.
18.29 — Халхара ашараш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12—17. Грозне 14—16 градус йовхал йолаш хилар тарду.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, ломма догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура 3—8, дийнахьа 6—11 градус йовхал хилар тарду.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00115. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1716.